

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Any IX. — Núm. 405

Barcelona, divendres, 29 gener 1937

Preu 30 cts.

CONSIGNES

El sergent virtuós

La veu femenina anava fent el seu fet:

—Ell és sergent, sabeu? Però se n'hauria escapat molt bé, si hagués volgut. Jo li deia: "No siguis ximple. Vés a trobar en Tal de Tal, que té influència, i si no te n'escapes et destinaran a una oficina." Però ell, ca! Va voler anar al front de totes passades... Què? Sí. Ferit a l'espatlla. No, no ha volgut demanar mai cap permís, ni tan sols prendre-se'l... Han hagut de ferir-lo perquè el veies a Barcelona... I d'això arrençar-s'hi, no? Prendre-s'ho tranquil·lament i mirar d'allargar la cosa. Doncs, no. Ja està frísis per tornar al front. Jo li dic: "Tan malament estàs aquí? Tanta pressa tens que et trenquin el cap? Que n'ets, de beneit! Que et penses que t'ho agrairà ningú, això que fas? Que no veus el que fa en Miquel? I en Budelleres? Molta fatxenda, però no els hi trobarà mai ningú, al front! I cada setmana trobo el teu cap polític pel carrer. Quina peça, aquest!... Discursos? Sí, discursos!... Però no deixarà cap tira de pell a Aragó, t'ho ben asseguro... Sacrificat, bonifaci, i els altres s'hi xaparan de riure." Creieu que tot això li fa cap efecte? Doncs com si res... Fa la rialleta, mou el cap i diu: "Jo crec que ho he de fer així." I no hi ha qui l'en tregui. Ja us dic jo que no n'hi ha un altre, com ell!

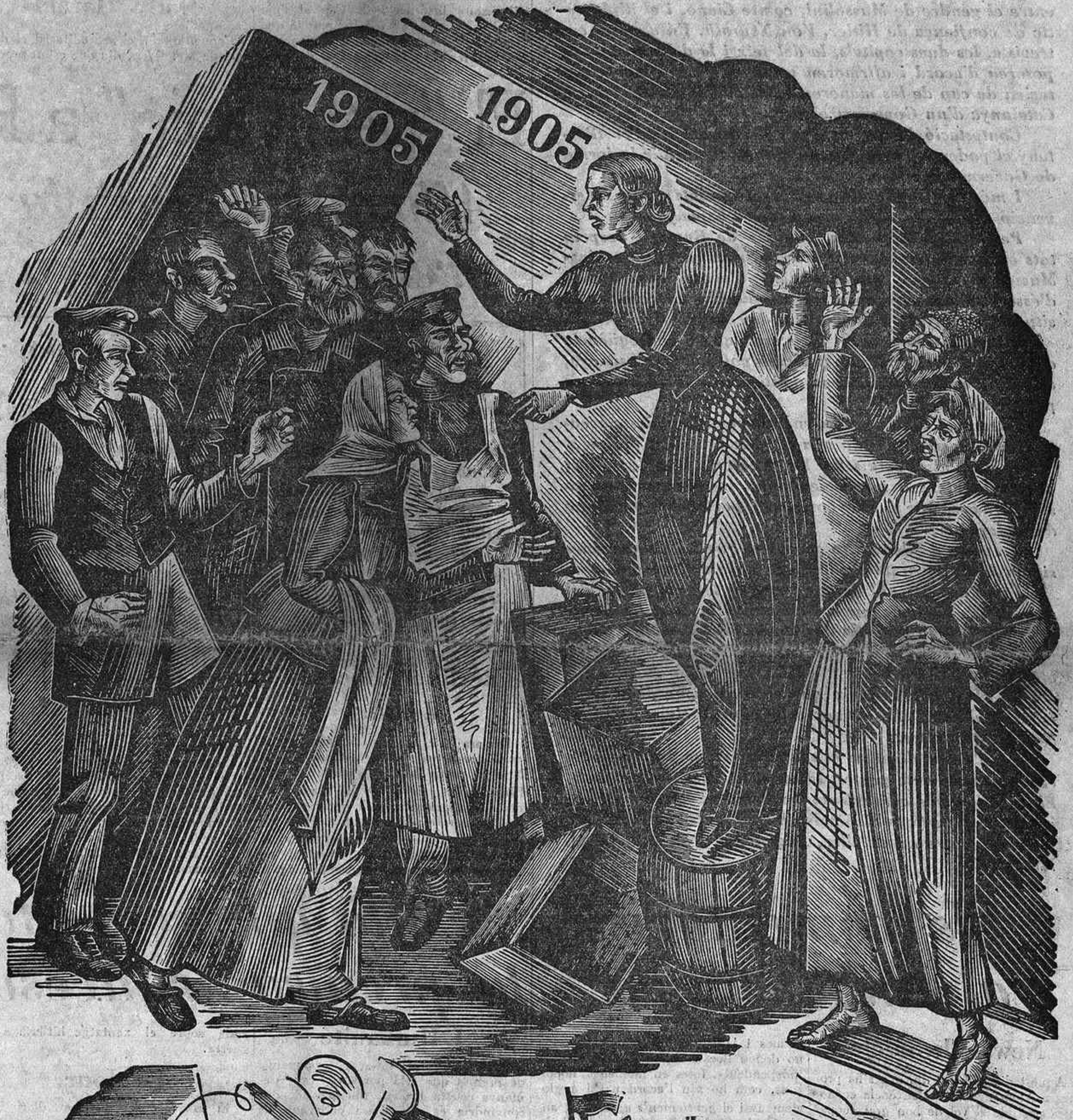
Així feia la veu femenina, una d'aquelles veus que de vegades no podeu evitar de sentir. I els sentiments desvetllats per la veu m'impulsaven a anar-ne a trobar la propietària, plantar-m'hi al davant i obligar-la a sentir una bona consigna:

—Mestressa, podeu donar les gràcies a l'ataar benaurós que us fa tenir un marit com aquest. Per Marx! ¿Què us penseu que feu en criticar un home complidor del seu deure? Us penseu que ens en sobren? En blasmar la conducta d'un sergent tan meravellós, esteu sabotejant la revolució i arruïnant la nació. Rectifiqueu tot d'una. Si us penseu que, en regular la pròpia conducta, un s'ha de guiar pels escantoteigs d'altri més que no per les suggestions d'una bona consciència, aneu ben errada de comptes. Per Bakunin, atureu el disc si no podeu fer un so més decent!

Tot això li hauria pogut dir i altres coses encara, perquè el cas s'ho mereixia. No precisament per la seva raresa; perquè ja us podeu imaginar com estariem a hores d'ara, si no hi hagués a Catalunya uns quants milers d'homes que compleixen simplement llur obligació de catalans i revolucionaris, només perquè els plau de complir-la, sense deixar-se desviar per la conducta dels aprofitaires, dels esquivadors i, en general, de tots els vius i tots els raves.

Però no vaig dir res a la garlaire, perquè, a la seva veu, no hi havia solament les paraules, sinó un to que les desmentia. Ella prou s'esforçava a aparèixer com una representant genuïna del seny dels egoistes, del seny cinic i escèptic davant de totes les generositats de la vida. Però l'accent traïa la seva admiració pel company blasmat i hom veia prou que no l'hauria canviat per cap dels ganguistes. Així ret homenatge involuntari el vici a la virtut, i aquesta, malgrat tot, en surt enaltida.

C. A. JORDANA

DONES EN LA REVOLUCIO RUSSA DEL 1905 (Boix de Sakhnorskaia)

En aquest número:

Resum de la Premsa mundial

OPINIONS I DEBATS

El discurs de Mister Eden

L'òrgan nazi «Voelkischer Beobachter», en la seva edició del dia 17, publicava un interviu amb Mussolini, el qual, en respondre a la qüestió de si la batalla de Madrid conduiria a una guerra europea, manifestà que «l'acord de la Mediterrània entre Roma i Londres no feia res més que reforçar l'eix Berlín-Roma».

Doncs, l'eix que esmenta Mussolini fou el que es començà a crear quan la conferència a la capital del Reich entre el gendre de Mussolini, comte Ciano, i el diplomàtic de confiança de Hitler, Von Neurath. En aquesta entrevista, les dues capitals, la del feix i la del nazisme, es posaren d'acord i afirmaren rodonament que no acceptarien de cap de les maneres la instal·lació a Espanya i a Catalunya d'un Govern proletari.

Contestació d'Eden en el seu discurs del dia 19: «Pertany al poder espanyol i a ningú més de decidir la forma de Govern d'Espanya.»

I més avall: «Nosaltres estarem oposats a tota intervenció estrangera en els assumptes d'Espanya.»

Però hi ha més. «La Tribuna» de Roma, i després tots els diaris feixistes del món, afirmaren que Goering-Mussolini estaven completament d'acord que havien d'ésser Itàlia i Alemanya les que havien de resoldre la situació espanyola. (Intervenció directa.)

Resposta d'Eden: «Si algú creu que a conseqüència d'aquesta guerra civil una potència pot dominar Espanya, dirigir la seva vida i la seva política exterior, s'equivoca per complet.»

I després: «Ens oposem enèrgicament a aquesta eventualitat i no serem els únics a adoptar semblant posició.»

Tornem al «Voelkischer Beobachter». Diu Mussolini: «Conscientment o inconscientment, les democràcies no són altra cosa que nius de corrupció, portabacils, auxiliars del bolxevisme.»

Resposta d'Eden: «No acceptem que les democràcies siguin focus favorables a la propagació del comunisme.»

I més amunt: «El desig de pau de tots els pobles del món és tan evident, que si s'esfondressin totes les barres posades a la llibertat de relació i de paraula (feixisme), les amenaces contra la pau disminuirien considerablement.»

En el mateix interviu que el Duce concedí al diari nazi, manifestà: «Les democràcies constitueixen un grup. Nosaltres un altre.»

Eden acabà dient en el seu discurs que «no es podia curar el món amb pactes, tractats, ni paraules de pau». El «gentlemen's agreement» ha deixat d'existir; l'acord entre cavallers (que això volen dir els mots anglesos), era un acord entre un cavaller, Anglaterra, i un xantatgista, Mussolini.

Els comentaris a Anglaterra

News Chronicle

Aquest diari liberal diu que s'ha promès a Alemanya tota assistència econòmica possible si vol de bon grat cooperar a l'obra de reconstrucció i de pacificació d'Europa, a condició que aquesta cooperació sigui sincera i que el Reich doni proves de la seva bona voluntat amb alguna cosa més substancial que no ho són les promeses. No hi ha dubte, afegim que és la política que respon millor als desigs del poble britànic. Però serà posada a execució de manera efectiva? Ho serà més que la política de no intervenció? Acaba dient que Mr. Eden ha eridat tot el país perquè ajudi la seva política durant l'any 1937, el qual, diu, serà un any de problemes internacionals molt difícils i també un any d'ocasions internacionals.

Manchester Guardian

Si l'acord sobre la no intervenció no pot intervenir entre les potències, diu aquest diari liberal, que es convoqui la Societat de Nacions. És inconcebible que el Consell es reunixi actualment sense tenir en compte l'amenaça més immediata contra la pau mundial. És el Govern britànic qui ha d'especificar nament, com ho féu el Govern francès, que la seva paciència no és inesgotable. Mr. Eden, continua dient, ha acabat la seva exposició davant la Cambra dels Comuns adreçant a Alemanya una nova trida per a la cooperació a Europa. Els

termes i la substància d'aquesta crida no donen lloc a objecció, però accions independents, fetes en moments inoportuns, com ho són l'acord naval anglo-alemany i el gentlemen's agreement anglo-italià en el que respecta a la Mediterrània, han d'acabar. Aquestes accions, acaba dient, poden ésser interpretades com un signe de feblesa o d'assentiment a la violació del dret internacional.

The Times

Dedica el seu editorial a comentar el discurs de Mr. Eden i diu que si Alemanya vol col·laborar junt amb els altres països a la reconstrucció política i econòmica d'Europa, ja no hi haurà ni una sola nació que no vulgui deixar a part tots els malentesos i fer el camí fàcil a la pau i a la prosperitat. Per això — diu — és necessari abandonar tota política de pactes i tractats i demostrar el bon desig de cooperació abandonant tota doctrina d'exclusivitat i mirant les altres potències com a companyes en un conveni general, les quals s'armaran fins al nivell que permeti la defensa pròpia, però no més, acceptant també per l'arranjament de disputes o diferències l'organisme internacional que representa la Societat de Nacions.

Acaba dient que la política definida per Mr. Eden és la política no solament del Govern, sinó de tot el poble anglès, ja que és l'única que consona amb les seves tradicions.

Yorkshire Post

Aquest diari, que en afers estrangers manifesta molt sovint punts de vista oficiosos, declara que el discurs del secretari d'Estat s'identifica amb una net declaració de la política de la Gran Bretanya a l'esguard del problema immediat d'Espanya i de la qüestió més àmplia de les relacions europees en l'esdevenidor. Diu així: «No fou un «tour d'horizon» internacional. Cap al final del discurs, quan abordà l'exposició que feia referència a Alemanya i al paper que pot tenir en la cooperació dels po-

rats a emprendre la col·laboració que l'encarregat d'Afers Estrangers d'Anglaterra ofereix si Alemanya està disposada a prendre-hi part. Afegim que, si és que no hi ha interès a isolar Alemanya, tampoc no ha d'haver-hi interès a isolar Rússia. Segueix dient que el problema europeu necessita una solució també europea, i tan sols hi ha una gran potència que s'obstina a apartar-se'n: Alemanya, ja que cal tenir en compte que Itàlia desitja col·laborar amb Anglaterra i, a més, és encara un membre de la Societat de Nacions. Acaba el seu editorial manifestant que si Hitler s'adhereix a aquesta unió europea, no hi ha dubte que hi guanyarà econòmicament més que cap altre país.

Daily Herald

Comentant en el seu editorial el discurs de Mr. Eden, diu que estan prepa-

El "perill roig" a Perpinyà...

Allò que inventa la premsa alemanya

DEUTSCHE ALLGEMEINE ZEITUNG

Diu aquest diari que els nacionalistes espanyols no tenen cap possibilitat d'influència sobre les dues vies fèrries a l'est dels Pirineus que condueixen directament al cor de la Catalunya roja. És a aquesta regió que, del costat francès, ha pogut desenrotllar-se, en el camí que va cap a Espanya, una zona d'importació pels roigs.

Ja havíem donat compte no fa gaires dies de les activitats roges portades a cap a la regió de Perpinyà. Hom té la impressió que allà a baix l'autoritat de l'Estat francès ja no existeix i fins es pot dir que en aquesta regió el traçat de la frontera franco-espanyola està completament esborrat.

Berliner Boersen Zeitung

Declara que els esdeveniments que tenen lloc actualment a la frontera dels Pirineus posen la França oficial davant d'aquesta alternativa: o bé apagar per tots els mitjans l'incendi que està prenent peu, o bé deixar que els fets segueixin el seu curs i fer córrer així al país tot el perill d'ésser devorat al seu torn per les flames de l'incendi roig.

Voelkischer Beobachter

Comenta llargament els projectes del Komintern i de França. Fent al·lusió a les notícies que arriben del sud de França, el govern nacional-socialista escriu: «Aquestes notícies són la prova que el nostre veí a l'Oest es troba encarrilat en un camí que pot portar-lo massa fàcilment a la catàstrofe, la qual no es limitaria forçosament a les fronteres de França.»

...i allò que contesta la premsa francesa

L'Humanité

Paul Nizan, referint-se a la campanya de premsa que està portant a cap Alemanya contra França, diu que allò que vindria és que d'ara endavant els francesos s'adrecessin al poble alemany per testimoniar-li la seva amistat i per fer-li conèixer la veritat que li amaguen els seus governants de la creu gan-

xuda sobre el xantatge hitlerià a la guerra.

Le Jour

El corresponal d'aquest diari feixista a Berlín dona compte de la campanya que la premsa alemanya porta a cap contra el Govern francès i diu que tots els diaris vénen a dir que allò que

...i a Txecoslovàquia

L'Echo de Paris

Aquest diari feixista, en fer referència a la campanya alemanya contra Txecoslovàquia, diu que la principal acusació és dirigida contra la U. R. S. S., la qual, junt amb Praga, voldria fer esclatar una guerra ofensiva a l'Europa central, la qual seria preparada per l'exèrcit roig. Afegim que la premsa alemanya assegura de gran nombre d'aeròdroms subterranis i d'altres han estat construïts en territori txec i destinat a l'aviació soviètica. Acaba dient que també alguns centenars d'oficials russos ja fa alguns temps que resideixen a Txecoslovàquia.

Le Populaire

Aquest diari es refereix a una notícia llançada pel diari reaccionari «L'Echo de Paris», dient que els soviets estan preparant una guerra i que tres exèrcits

estàn preparats per envair Europa. Afegim que l'exèrcit txec ha estat posat al servei de l'exèrcit roig, etc. Continua «Le Populaire referint-se a aquest fet i diu que «L'Echo de Paris» va treure la notícia — que ell deia que procedia de font certa — del «Berliner Boersen Zeitung», aquest últim l'havia reproduïda del diari hongarès «Eusti Ujsago», el qual al seu torn l'havia rebuda del seu corresponal a Berlín. La notícia és naturalment autèntica per «L'Echo de Paris», acaba dient «Le Populaire».

Ere Nouvelle

Diu aquest diari que primerament Alemanya ha afirmat davant de tot el món que la situació de la nació txecoslovaca no pot durar més temps ni des del punt de vista interior, ni des del punt de vista geogràfic. És evident que es posa la qüestió de les fronteres de Txecoslovàquia. Després Alemanya

s'aprovi a París sobre la qüestió dels voluntaris no tindrà cap eficàcia, ja que aquestes mesures no podran ésser aplicades als llocs on els soviets són amos de la situació. (Es refereix a Perpinyà, on, segons Alemanya, hi ha instal·lat un niu de bolxevics.)

Echo de Paris

Henri de Kerillis escriu un article sobre la decisió de la Cambra francesa sobre la tramesa de voluntaris i, mentre dedica un gran elogi a l'actitud adoptada en el seu temps per Anglaterra en el que a això fa referència, censura durament l'acció del Govern, que diu que no restablirà ni la reputació de lleialtat que tenia França, ni sanejarà la situació exterior, ja que continuament — diu — el Govern francès lliura avions a Barcelona i facilita el contraban d'armes i municions, ensems que tolera l'organització del reclutament dels voluntaris a Perpinyà.

L'Action Française

Theo Ripoull es refereix a la campanya de premsa que ha portat a cap Alemanya contra França, i diu que a Perpinyà hi havia un niu de bolxevics. Després dona compte d'una sèrie de fets que semblen corroborar l'acció política de Goebbels portada a terme des dels diaris alemanys. (Aquesta campanya que ja es donava per acabada, ha tornat a ésser empresa de resultes d'aquest article.)

Bizet ressuscitat

—Nova versió de «Carmen»: «Don José» es diu Fritz i els contrabandistes negocien amb metralloides.

La Federació Catalana de les Indústries Fabril, Tèxtil i Anexos (U. G. T.) prega a les seves seccions federades, que col·laborin amb el major entusiasme possible a la recaptació que per a la construcció d'un nou «Komsomol» per a oferir a la U. R. S. S. es porta a cap a tota l'Espanya Antifeixista»

MIRANT A FORA

L'acord dels "gentleman" i el desembarc a Càdiz

Per G. PERI

El primer acte diplomàtic de l'any 1937, és un engany, les conseqüències del qual posen en perill la causa de les potències pacífiques: es tracta de l'acord anglo-italià del 2 de gener — el *gentlemen's agreement* — concernent als problemes del Mediterrani. Una vegada més les potències feixistes s'asseguren un èxit molt real. Una vegada més els Estats pacífics se sacrifiquen a la detestable política dels regals, a la pràctica sempre desmentida pels fets i sense cessar renovada, que consisteix a acumular els regals als peus dels qui violen els tractats i trepitgen llurs compromisos.

L'acte del 2 de gener és el coronament d'una gran intriga diplomàtica que comença al dia següent de la victòria italiana a Etiòpia. Es Anglaterra — i cal no oblidar-ho — qui dona pressa al Negus perquè abandonés el seu país i qui algunes setmanes després utilitzava com a argument l'abandonament del seu país per l'emperador per a preconitzar a Ginebra l'expulsió de la delegació etiop. Les sancions havien estat aixecades. Una resolució ambigua fou votada que obria el camí al reconeixement de la conquesta italiana. Se celebrava per endavant el retorn d'Itàlia al concert europeu. Però, en aquest concert, quin lloc tindria Itàlia? La diplomàcia oficial responia amb seguretat: En la mesura que nosaltres multipliquem les amabilitats amb el Duce, impedirem la conjunció d'Alemanya i Itàlia. Aquest error fonamental no ha cessat d'inspirar la diplomàcia franco-britànica. Ha dominat la negociació de l'acord anglo-italià. Persisteix després de les primeres propines consecutives a aquest acord. Quan la Itàlia feixista ha estat desembarassada del malson de les sancions, s'ha precipitat en braços d'Alemanya. El 26 de juny, un acord italo-alemany fou firmat a Berlín. L'11 de juliol era consagrat l'acord austro-alemany, la paternitat del qual s'apressà Mussolini a reivindicar. Les potències locarnianes que esperaven amb impaciència Itàlia per tal de fixar la data de l'obertura de la Conferència de Brusselles, eren avisades que Itàlia no enviaria a aquesta Conferència els seus representants més que si Alemanya era invitada també. L'entesa italo-alemany era confirmada per l'acord de Berchtesgaden.

La lliçó hauria d'haver estat suficient. No ho fou. Després de Berchtesgaden, la illúsió tenaç no fou dissipada. A Roma, Sir Eric Drummond empenygué amb el comte Ciano les negociacions que han conduït a l'acord del 2 de gener.

Aquest acord, què conté justament? Una primera observació s'imposa: la Gran Bretanya s'ha negat a fer del reconeixement de l'Imperi italià a l'Àfrica oriental el punt de partida i la condició de la negociació. En el text firmat a Roma i Londres, no es fa cap al·lusió a la conquesta italiana. Es dirà que allò que no ha estat escrit, ha estat, no obstant, promès. És innegable. Però el Govern britànic ha donat proves d'una prudència que deurà refrenar un xic el zel dels «Mussolinòmans» de París. Per altra part, Anglaterra s'ha negat a firmar un acord tècnic precís que l'hauria pogut arrossegar molt lluny. Sobre aquests dos punts, les primitives pretensions de la diplomàcia italiana han fracassat.

En aquestes condicions, què queda de l'acord? L'acord es presenta sota la forma d'un document en tres paràgrafs.

En el primer, Anglaterra i Itàlia reconeixen la llibertat absoluta de trànsit per a llurs vaixells al Mediterrani. Els vaixells italians i britànics podran circular lliurement i sense dificultats per aquest mar. Aquesta llibertat ja existia abans de l'acord. Salvant en temps de guerra, cap dificultat no impedeix la circulació sobre les extensions líquides. L'acord sobre aquest punt, és una redundància.

El segon paràgraf, és més substancial: Els firmants afirmen que no volen que siguin modificades en el Mediterrani les sobirania nacionals existents. No es parla dels drets i dels interessos que poguessin prevaldre. La modificació és d'importància. Corre el

risc que no se'n doni ben aviat compte. Heus ací, en fi, el tercer paràgraf: Anglaterra i Itàlia «es comprometen a respectar llurs drets i interessos recíprocs en la zona ja dita» i a «no estimular cap acció que pugui comprometre les relacions que el present acord té per objecte consolidar».

Detinguem-nos un moment sobre aquests paràgrafs: La firma italiana no ha arribat — observeu-ho bé — més que després de la Cité hagué amplament subscrit l'emprèstid de 500 milions de llires llançat per Itàlia per a la reorganització de la seva marina mercant.

A més, de la lectura dels paràgrafs precitats res no permet deduir que Itàlia orientarà en altres vies la seva política estrangera. S'ha parlat molt en la premsa francesa de la pretesa nerviositat que havia provocat a Berlín la negociació anglo-italiana. Mussolini s'ha apressat a posar les coses en el seu punt. La negociació anglo-italiana ha estat dirigida per Itàlia completament d'acord amb el Reich. Tant a Roma com a Berlín, s'ha tingut bona cura de refutar les interpretacions de la premsa francesa. Vegeu en quins termes s'ha expressat el comte Ciano — mentre es negociava l'acord — parlant amb l'enviat especial del *Volkische Beobachter*: «El meu pla favorit, l'estret lligament d'Itàlia amb Alemanya, s'ha realitzat... Itàlia i Alemanya, aquestes dues potències, pols d'una evolució tranquil·la i pacífica, no s'han trobat com a conseqüència de procediments artificials: necessàriament havien de trobar-se.»

Al dia següent de la firma, Alemanya triomfa dues vegades. Registra que Anglaterra i Itàlia han regiat l'estatut mediterrani, deixant de banda França. La premsa nazi recull l'opinió del *Star* i del *Manchester Guardian*: «França ha estat fredament oblidada!» En l'acord anglo-italià concertat al marge de França, el III Reich troba un motiu per a calmar la inquietud que havia fet néixer en ell l'anunci d'una més sòlida entesa franco-britànica.

Alemanya triomfa per una altra raó: Registra que als acords generals de seguretat col·lectiva consagrant la indivisibilitat de la pau, la Gran Bretanya prefereix els pactes bilaterals. Ahir era l'acord naval anglo-alemany. Avui és el *gentlemen's agreement* anglo-italià. El *Daily Mail* escriu que Londres ha d'apressar-se a concertar un tractat d'amistat amb Alemanya.

No és això tot: Si en el tractat no es fa cap esment del reconeixement de la conquesta italiana a Etiòpia, almenys, mentre el tractat es negocia, França i la Gran Bretanya han decidit suprimir llur legació a Addis Abeba, i per ordre seva, en tres dies, la major part dels Governos europeus han fet el mateix. De fet, si no de dret, la conquesta és reconeguda. De fet existeix, ja a Ginebra, una majoria virtualment disposada a treure Etiòpia de la Societat de Nacions.

S'ha compromès Itàlia, almenys, a retirar-se de l'aventura espanyola? Anglaterra, que disposava d'aquest formidable mitjà de pressió sobre Itàlia, se n'ha servit per a obtenir de Mussolini que donés la seva acceptació a la proposició franco-britànica del 4 de desembre? No, i aquesta ha estat sens dubte la falta més greu. Era bastant insòlit de negociar amb un Govern que ha reconegut Franco. No obstant, aquesta iniciativa insòlida podia ésser compensada. Globalment, el *gentlemen's agreement* hauria pogut arribar a ésser un instrument pacífic si hagués tingut com a complement i com a contrapartida l'adhesió italiana a la no intervenció controlada. Aquesta adhesió hauria fet insostenible la situació d'Alemanya a Espanya. La Gran Bretanya ha renunciat a obtenir aquesta contrapartida. L'acord ha estat firmat el 2 de gener. Però el 31 de desembre, estava segura que la resposta italiana a les suggestions anglo-franceses seria calcada sobre la resposta alemanya, i negativa com aquesta. Anglaterra ha firmat sabent que després de la seva firma, Itàlia continuaria la seva política intervencionista a

(segueix a la pàgina 4)

Espitllera

Un incident

S'obrirà l'Exposició Internacional el primer de maig, d'acord amb la data prevista? Al voltant de la data d'inauguració, una fatal maniobra reaccionària batte son ple. Els sindicats, els obrers, volen de totes passades que s'inauguri el primer de maig perquè l'obertura coincideixi amb la data simbòlica de la Festa del Treball. Però les patronals, especialment els màitres de forges, mostren llur decidit propòsit que no es compleixi el designi del Govern i dels treballadors. El mecanisme de boicot és el següent: es neguen a fixar el preu de l'acer, pretextant que els conflictes socials impedeixen tot possible càlcul. Com diu "Le Peuple", l'arribada d'una comanda d'acer a l'Exposició constitueix un esdeveniment sensacional.

Però els obrers afirmen rotundament: "L'Exposició s'obrirà el dia de la nostra festa. Treballarem nit i dia si ja falta."

***

Els morts del cementiri de Passy distreuen llur somni d'eternitat amb l'estrepid dels chautiers. Sis mil operaris envaeixen diàriament el vast recinte que va des del moll de Grenelle al moll d'Orsay.

I la participació d'Espanya en el certamen? Sortosament, hem pogut penetrar-ho un xic. A aquest respecte, han ocorregut incidents de veritat interessants.

Fa dies, només que dies, l'ambaixador d'Espanya i un representant de la Generalitat de Catalunya anaren als terrenys de l'Exposició. Sembla que, anteriorment, no hi havia hagut temps de girar aquesta visita. Les preocupacions de la guerra apartaven el tema de l'Exposició a segon terme. L'ambaixador i el representant no trobaven el terreny destinat a Espanya. L'haurien escamotejat els facciosos?

Es va aclarir l'enigma. Els pavellons situats a dreta i esquerra del terreny que se'n havia reservat, havien anat ampliant els seus a expenses del mort. Fou una manera de penetració pacífica sense possibilitat de trobar resistència, per la sensilla raó que els espanyols no havien donat senyals de vida ni solament mesos abans de la data d'inauguració.

***

El graciós incident s'ha resolt a favor nostre. Hi hem guanyat en el canvi de lloc. Una ganància tan evident, que cal alegrar-se'n. Les autoritats espanyoles a París es posare a l'obra immediatament. Ja estan llestes les maquetes dels arquitectes Sert i Lacasa. Quelcom efectivament que honorarà els pobles d'Espanya. I empra aquesta fase perquè així es denominà el nostre pavelló. "Pavelló dels Pobles d'Espanya".

I ara, a no perdre un segon. No fos cas que se sortissin amb la seva els patrons metallúrgics de França, i després, a la millor, preferirien pretextar que l'Exposició no s'inaugurà al seu temps per culpa dels roigs espanyols.

FERRAN DE LA MILLA

—No ha volgut anar a Espanya com a voluntari.

(Dibuix de Borí Efinov)

Llegiu cada divendres
LA CORRESPONDENCIA
INTERNACIONAL

La guerra de Hitler a Espanya

Amb motiu del segon aniversari del plebiscit del Sarre

La intervenció del feixisme hitlerià a Espanya pren formes cada vegada més caracteritzades: per terra, per mar i per aire, les forces armades del III Reich procedeixen amb la sagnant temeritat dels gàngsters de Chicago i imposen a l'esperit la idea que el govern hitlerià està decidit a provocar aquest any la guerra universal, abans que Anglaterra hagi acabat els seus armaments.

La sagnant ingerència de Hitler al sud-oest d'Europa es desenvolupa en l'exacta proporció en què creix l'esperit de concessions i de temor dels governs francès i anglès. Solament la certesa d'actuar, per dir-ho així, sense perills, empeny els imperialistes alemanys a cometre crims tan temeraris. Aquest deixar fer, aquestes concessions, aquestes contínues tergiversacions davant la revolució de què donen mostres els bandits, és molt més incomprensible, puix que una actitud ferma de les potències d'Europa occidental tindria actualment una raó més, molt especial, per a obligar Hitler a retrocedir.

En efecte, res més impopular en el III Reich que els esforços desplegats per Hitler per fer de la qüestió espanyola un *casus belli*. Quin perill fer la guerra contra el Front Popular, mentre al Reich milions d'obers — no exagerem res — estan de tot cor al costat d'aquest mateix Front Popular espanyol, mentre les recaptés il·legals per a la victòria del govern Largo Caballero prenen una tal extensió que la Gestapo s'ha vist obligada a simular falses recaptés per agafar infraganti els que creien donar el seu òbol per a la victòria de Madrid! En l'etapa actual de descontentament al Reich, amb la simpatia profunda d'amples capes de la població per la causa de l'Espanya del Front Popular, no es veu com Hitler podrà resistir davant una actitud energica de les potències democràtiques proclamant: «Fins aquí, però més lluny no!»

Alemanya assegura no voler combatre a Espanya més que la influència del comunisme, i aquesta és la raó de l'actitud conciliadora d'importants cercles estrangers de dreta respecte a l'aventura militar del feixisme alemany. Però la desgràcia és que aquesta tesi és destruïda pels propis caps de la creu gammada. Els documents acusadors descoberts a Madrid i Barcelona a casa dels agents hitlerians (publicats sota una forma impressionant al llibre de Spielhagen: «Espies i conspiradors a Espanya»), són la millor acusació contra el govern hitlerià. Descobren com ha estat preparada aquesta partida en la qual es juga la vida de milions d'homes i l'objecte de la qual és l'accés del Reich a la categoria de potència mediterrània, la conquesta del Marroc, de la Guinea espanyola i de Canàries i la confiscació del carbó asturià i del coure de Rio Tinto. Això és allò que han exigit Goering, Hess, Alfred Rosenberg i el general Faupel, el 15 de novembre a la cancelleria del Reich, i això és el que els ha estat concedit pels enviats especials del general Franco que prengueren part en aquella sessió.

Amb l'acord naval anglo-alemany del 18 de juny de 1935, el govern britànic ha reforçat la posició de Hitler. I avui ja, any i mig després, es veuen madurar els fruits enverinats d'aquest error: la pirateria organitzada realitzada pels vaixells feixistes alemanys en aigües espanyoles. Avui a Espanya. Demà, els mateixos que han incubat aquesta serp sofriran les seves mossegades, car l'elaboració de l'aparell de guerra modern feixista continua a un ritme de febre. Com durant la guerra mundial, el temps d'estudi és ja abreujat per a les classes superiors, a fi d'augmentar el nombre dels aspirants a oficials i accelerar la seva preparació. El reclutament de «voluntaris» pren una extensió desacomunada, les classes de reserva són mobilitzades i obligades a exercis militars especials. Des de les illes del Mar del Nord fins a la frontera suïssa, es crea una potent línia de fortificacions.

L'«Admiral Graf Spee», cuirassat de 10.000 tones, ha estat posat en servei el gener del 1936, la flota de submarins «Salzwedel» a la tardor i la segona flota de busca-mines a últims de tardor. Les grans unitats de guerra «Schwarthor» i «Gneisenau» han sortit al mar l'octubre i el desembre. Una sèrie de grans cuirassats sortiran de les drassanes en les properes setmanes, i els propers destructors previstos al pro-

grama de 1935, seran posats en servei. A les drassanes es troben, a més a més, un cuirassat de 35.000 tones, un creuer pesat de 10.000 tones, sis destructors de 1.800 tones cadascun, quatre submarins de 500 tones, un navili porta-avions de prop de 25.000 tones i nombroses unitats de menor tonatge. I aquestes només són les xifres donades oficialment!

Els qui han cregut apaivagar el feixisme de la creu gammada per mitjà de concessions, s'han enganyat. La gana ve menjant. Allò que avui li és impuement permès a Espanya, ho repetirà demà organitzant la insurrecció feixista de Henlein a Txecoslovàquia, i farà travessar pels exèrcits alemanys les muntanyes Gegants que protegeixen la plana de Bohèmia. Però cada victòria del Front Popular espanyol, cada barrera edificada per les potències democràtiques en el camí que segueixen les bandes d'assassins feixistes, vindrà a fortificar automàticament l'oposició que crida a les profunditats mateixes del Reich, i de la qual ens donen una prova incontrovertible les 100 lluites pels salaris i vagues de l'últim trimestre de l'any 1936.

Certament que aquests moviments han tingut lloc al Sarre, que el 13 de gener festejarà el segon aniversari del plebiscit. No cal ésser profeta per a preveure que la població acompanyarà aquesta festa amb sentiments molt barrejats. Sota quines muntanyes de promeses se'ls havia aixafat per portar-los a votar a favor del seu reincorporament al Reich! I quina perseverança, quina crueltat s'ha posat a burlar totes aquestes esperances! Noves mines havien d'ésser posades en condicions, i els 30.000 minaires aproximadament que es trobaven en atur havien de trobar novament el seu salari i el seu pa. Es prometia la immediata construcció d'un canal destinat a unir el Sarre amb la Pfaltz, que permetria el transport barat del carbó del Sarre cap a Alemanya del Sud. Fou el mateix Goebbels qui havia fet aquesta promesa en un miting de masses celebrat el 1934 a Swebbruecken, i havia afegit: «Vosaltres podreu novament menjar el vostre panet amb botifarra!»

El resultat d'aquesta odiosa mistificació és que la població treballadora del Sarre, que si abans de la seva reincorporació al Reich no tenia molta botifarra, podia, però, menjar mantega, avui no té mantega ni botifarra per a menjar. Cap ministre nazi no parla ja del canal: els plànols dormen al caixó de qualsevol bonze nazi. Cap mina no ha estat arranjada; al contrari, un gran nombre de minaires han estat acomiadats, malgrat que la producció de carbó hagi passat de 970.000 tones el desembre del 1934 a 1.103.000 tones l'octubre del 1936. Naturalment, amb disminució de les forces de treball i reducció dels salaris. En efecte, el salari diari brut, abans de Hitler, s'elevava a 6'42 marcs, i avui, degut a les retencions multiplicades, només és de 5'17 marcs; i què pot comprar-se amb aquesta quantitat amb aquesta formidable alga dels preus al III Reich? L'any passat, la nova tarifa dels salaris imposada pel govern hitlerià ha disminuït d'un 25 a un 50 per 100 els suplementes per treball a preu fet concedits als metallúrgics, i prop de la meitat dels subsidis familiars.

L'exploració física dels obrers va tan lluny, que no poden ja continuar cultivant la seva petita empresa rural tan característica al Sarre. Fins i tot la premsa feixista es queixa que el camperol-minaire està en camí de desaparèixer. Hom mata el bestiar en massa. Com que el govern no importa farratges i confisca els productes camperols a preus ridículament baixos, els ramats de bestiar desapareixen en grans proporcions de dos anys ençà. Així, per exemple, el nombre dels porcs ha descendit de 128.000 el 1934 a 82.000 el març de l'any 1936.

La situació de les classes mitjanes no és menys catastròfica. Els petits industrials i els fabricants de productes fabricats estan en fallida. De les 14.390 empreses artesanes del Sarre, 1.500 han desaparegut durant l'any 1935. Les coses han anat i van millor per al capital financer internacional que s'ha donat cita al Sarre. La més gran concòrdia regna entre els capitalistes alemanys, francesos i luxemburgesos

(segueix a la pàgina 4)

Els amics de Hitler a la Gran Bretanya

Per R. BISHOP

Cada dia revela més clarament l'existència de potents elements al si de la classe dirigent britànica, que, per a millor perseguir el seu objectiu, escanyen la democràcia, estan disposats a sacrificar fins els seus propis interessos imperialistes al terror i les intrigues nazistes.

Així, per exemple, malgrat que l'activitat desplegada per Alemanya a Espanya, i el que és més important encara, al Marroc espanyol, sigui directament hostil als interessos d'Anglaterra i França, la Gran Bretanya no fa res que pugui molestar Alemanya, i els cercles influents de la City de Londres, agrupats sota la raó «Compensation Brokers Ltd.» (Agents de canvi, C.), fan tot el possible per procurar a Hitler els mitjans financers necessaris per a la realització dels seus plans.

Les ambicions de l'imperialisme alemany al Marroc no són cosa nova. Abans de l'última guerra imperialista, aquestes ambicions foren la causa de constants perturbacions per a Europa. En realitat, l'expedició del canoner alemany «Pantera» davant Agadir, l'any 1911, va poder avançar en tres anys l'explosió de la guerra. Però durant el període d'abans de la guerra, França i Anglaterra reaccionaven amb energia contra totes les temptatives alemanyes contra el Marroc. Avui, cedeixen a tot cop. El Marroc espanyol, com escriviria suara al «News Chronicle» el renomnat periodista Vernon Barlett, és un territori el valor del qual, als ulls d'Alemanya, supera el de tota la península Ibèrica.

Hi ha diverses raons per a la cobdícia estratègica. Qui té el control del Marroc controla també l'estret de Gibraltar i la ruta britànica de les Índies. La política estrangera d'Anglaterra tenia fins ara per principi que aquesta banda de territori, el Marroc espanyol, no havia, en cap cas, de caure a mans d'un rival imperialista perillós. En segon lloc, Alemanya, en adquirir el control del Marroc espanyol, tracta de fer impossible a França, l'organització d'un important exèrcit marroquí i el seu transport al continent. En fi, el Marroc espanyol té estimables riqueses minerals que Alemanya cobdicia per alimentar la seva indústria pesada i de les quals està mancada actualment.

Immediatament després de l'explosió de la insurrecció feixista a Espanya, les milícies de Barcelona efectuaren un escorcoll en un quarter general establert pels nazis en aquesta ciutat, i hi descobriren un abundant material acusador, que revelava la part presa pels nazis a les intrigues espanyoles. Entre aquests documents, n'hi havia molts que parlaven de l'obra realitzada pels nazis al Marroc espanyol i demostraven com els agents alemanys s'aprofitaven de la seva posició per a realitzar una propaganda a la frontera del Marroc francès, igual que l'aprofitaven per a ajudar els generals rebels a preparar la seva rebel·lió.

Alguns d'aquests documents han estat immediatament publicats a Anglaterra sota el títol de «Els conspiradors nazis a Espanya». Entre aquests documents es troba un informe tramès per un agent nazi anomenat Langenheim, al seu cap a Berlín. Aquest agent declara amb gran entusiasme:

«Des de les Índies fins a les costes del Suez, passant per Egipte, fins als recones del gran desert, pertot arreu creix l'efervescència.»

Però avui, al Foreign Office i als cercles dirigents que el rodegen, importants grups estan disposats a sacrificar-ho tot, àdhuc l'Imperi que tant han enal·lit fins ara, per impedir el triomf de la democràcia a Espanya i per reforçar el poder nazista a Alemanya.

Adhuc als medis més ben disposats respecte a Alemanya, s'admet que la situació interior d'aquest país s'agreuja continuament. Les forces reaccionàries estan disposades a ajudar costi el que costi el règim hitlerià, de la mateixa

manera que estaven disposades a ajudar Mussolini durant la guerra d'Abissínia. Típic en aquest aspecte, per bé que més cridaner que la major part dels que ajuden Hitler, és Sir Henry Deterding, president de la Royal Dutch Petroleum Company. Deterding ha elaborat un projecte que permetrà la compra de tot l'excedent de la producció agrícola a Holanda per introduir-la a Alemanya. Ell mateix ha posat a disposició d'aquesta empresa la quantitat d'un milió de lliures esterlines i invita els industrials que comparteixen les seves opinions a ajudar-lo amb llurs capitals.

Sir Henry ha declarat que el seu projecte estava concebut com una barrera contra el bolxevisme «que afavoreix la misèria i la pobresa i destrueix la col·laboració internacional». Deterding, holandès naturalitzat anglès, s'ha casat successivament amb una blanca russa exiliada i amb una alemanya nazi, habita actualment a Berlín, i representa el tipus perfecte del financer internacional que secunda avui a tot el món la reacció contra la democràcia.

Concedim un moment d'atenció a la Compensation Brokers Ltd. Aquest organisme ha estat creat a l'efecte de comprar per a Alemanya a l'Imperi britànic, petroli, cautxú i altres matèries primes — totes d'importància militar evident —. Els exportadors colonials no són pagats per Alemanya, sinó pels banquers que han de cobrir-se ells mateixos sobre els pagaments, efectuats en lliures esterlines, efectuats a canvi de lliuraments a venir de productes manufacturats alemanys.

En realitat, tot l'assumpte és una manera de disfressar un emprèstit alemany prop d'un grup bancari en el qual es troba en primera línia Schoeder and Hambrois, i aquesta empresa és feta amb l'aprovació del govern anglès. Aquest crèdit, a termini il·limitat, està destinat a alliberar un volum considerable, no fixat encara, de divises en benefici d'Alemanya, a fi que aquesta pugui fer més compres de guerra directes a l'estranger, mentre el poble alemany continua estrenyent-se cada vegada més la cintura.

La instigadora d'aquesta empresa és la cèlebre Anglo-germana Fellowship (Confraternitat anglo-alemanya) l'últim adherent de la qual, segons la «News Review», és el multimilionari Lord Nefield, magnat de l'automòbil.

Al mateix temps continua desenrotllant-se l'agressió alemanya i italiana contra Espanya. Els actes de pirateria de Franco contra els vaixells soviètics, són seguits d'actes semblants comesos per la marina alemanya contra els vaixells del govern espanyol. Els dos grans Estats feixistes, malgrat de l'acord anglo-italià, acceleren llurs desembarcaments de tropes.

Alemanya reclama un «arranjament» de la «qüestió» del «Palos»; però tots els seus actes demostren que allò que menys vol és un arranjament. El Foreign Office continua gentiment tranquil, dispara, segons el gir dels esdeveniments, una protesta dirigida a Franco, a Mussolini o Hitler, al mateix temps que en el cas present, continua essent, avui com sempre, el més segur ajut al feixisme, en qualsevol lloc que aquest es manifesti.

En aquesta avinentesa, s'esperava del partit laborista que jugués el paper que li imposen les seves immenses responsabilitats. Després de moltes vacil·lacions, després de la intervenció de dos delegats espanyols, l'última conferència del partit laborista ha pres la decisió de pressionar sobre el govern anglès per portar-lo a reconèixer tots els seus drets al govern del poble espanyol. Però des de llavors els dirigents laboristes s'han guardat bé de fer res. Si el partit laborista persegueix una política, té sempre la gran cura de deixar que el món ignori el seu objectiu.

Molt ha estat fet a Anglaterra. Un nombre relativament elevat de voluntaris han sortit per combatre a la brigada internacional, quantitats relativament grans han estat recollides, algunes magnífiques assemblees s'han celebrat en honor d'Espanya. Però tot això es deu al Partit Comunista i altres organitzacions d'esquerra, o organitzacions laboristes locals. Per impressionant que hagi pogut ésser l'eco provocat per aquestes accions, no és res si hom pensa allò que hauria pogut ésser, allò que hauria estat si els dirigents nacionals del moviment laborista haguessin llançat tot el seu pes a la balança.

L'esdevenidor del món està en joc. Guerra o pau? Feixisme o democràcia? Tal és el formidable problema que planteja el conflicte actual. El front de lluita està avui a Espanya. Podrà col·locar-se a França demà i a Anglaterra el dia següent. Està a mans del moviment laborista anglès de salvar el món d'aquesta desfeta si aconsegueix fer actuar els seus caps.

El Consell nacional de coordinació del Partit Laborista pot i ha d'ésser posat en l'obligació de complir els compromisos presos pel Congrés nacional laborista.

L'acord...

(ve de la pàgina 3)

Espanya. A més, immediatament després de la firma, M. Delbos s'ha apresat a declarar que estava especialment satisfet de l'acord a què s'havia arribat.

Es cert que als paràgrafs de l'acord hi ha anexas dues cartes del comte Ciano: Una del 12 de setembre proclama que el Govern de Roma no establirà amb el general Franco negociacions «que puguin alterar l'estatus quo en el Mediterrani occidental». La segona és del 31 de desembre: «La integritat del present territori espanyol romandrà en tota circumstància intacta i no serà modificada.»

Però per a interpretar aquestes fórmules és necessari recórrer als comentaris de la premsa italiana i als actes d'Itàlia.

La premsa italiana exposa que el manteniment de l'estatus quo no significa per a Itàlia la renunciació al «dret d'intervenció». Per exemple, Itàlia considera que aquest «dret» continua sencer en cas que un règim reputat com a comunista (se sap que aquesta definició és molt elàstica) fos instal·lat a Espanya. Itàlia considera que per a prevenir aquesta eventualitat, ha rebut carta blanca de la Gran Bretanya.

Més encara: mentre es negociava l'acord, 6.000 soldats italians desembarcaven a Cádiz, i el dia que l'acord era firmat, venien a unir-s'hi altres 4.000 soldats italians. En altres termes: per a Itàlia, l'acord firmat per Anglaterra, i exalçat per M. Delbos, és compatible amb la tramesa de forces militars a Espanya.

Itàlia veu la conquesta d'Etiòpia reconeguda per la Gran Bretanya. Proclama que ha rebut carta blanca per a la intervenció a Espanya. Sent els aplaudiments que li prodiga M. Delbos.

Per què molestar-se en aquestes condicions? Per què no mostrar audàcia davant companys tan constantment resolts a la desbandada?

No; l'acord anglo-italià, saludat amb el començament de la guerra naval instal·lada al Mediterrani per Alemanya, no és la pau, és tot el contrari.

El dia que ha estat firmat per Anglaterra, i aplaudit per França, quedarà com un dia nefast en els annals de la diplomàcia.

La guerra...

(ve de la pàgina 3)

asseguts a les taules dels consells d'administració de les acerries i mines, tots els quals serveixen el rearmament de Hitler. M. Roehling, rei sense corona del Sarre, un dels portanoves del nacionalisme hitlerià, fidel als vells principis que condemnen els prejudicis ridículs, proveeix amb el mateix títol el ministeri de la Guerra del Reich i l'Estat Major francès.

Hitler havia proferit l'amenaça que el Sarre seria l'«etern territori de discòrdia» entre França i Alemanya si es pronunciava per l'estatus quo». Prometia salvaguardar la pau i no presentar ja

La resposta de Litvinov a la nota franco-britànica

En resposta a la proposició dels Governos francès i britànic per a la conclusió d'un acord firmat per tots els Estats representants en el Comitè de no intervenció de Londres, acord segons el qual aquests últims es comprometien a prohibir immediatament la sortida dels seus súbdits per a prendre part en les hostilitats espanyoles, el comissari del poble per als Negocis Estrangers, Litvinov, féu, en nom del Govern soviètic, una declaració, en la qual es diu:

«El Govern soviètic considera com un fet indiscutible que les forces rebels a Espanya es componen, en la seva immensa majoria, d'elements estrangers i que els espanyols no hi juguen més que un paper menyspreable.»

Des del començament del conflicte, el gros de les forces rebels estigué constituït per marroquins i per l'anomenada Legió estrangera. Per això des del seu origen, la rebel·lió dels generals espanyols ha equivalgut a una temptativa de voler suprimir el règim parlamentari democràtic, creat conforme a la voluntat de tot el poble espanyol, gràcies a l'ajut de les forces marroquines o altres, totes estrangeres a Espanya.

Després, un nombre considerable de nacionals alemanys i italians, s'han unit al moviment rebel i, recentment, grans contingents d'alemanys i italians han arribat a Espanya a bord de vaixells especials.

El Govern dels Soviets posseeix documents concernents a la manera com aquests ciutadans han estat reclutats, armats i enviats a Espanya, documents que impedeixen formalment admetre que es tracti en aquest cas de voluntaris.

El representant del Govern soviètic en el Comitè de no intervenció de Londres, ha sotmès el 4 de desembre, per escrit, al president del dit Comitè, una proposició encaminada a prohibir el pretès moviment de voluntaris i a assegurar l'aplicació d'aquesta prohibició per mitjà d'un sistema de control. L'exemple de la declaració proclamant tota exportació d'armes amb destí a Espanya, mostra d'una manera suficientment edificant que tenint en compte la posició adoptada per alguns firmants de l'acord de Londres, respecte als compromisos internacionals, l'elaboració de nous acords no completats per disposicions que permetin controlar la seva aplicació, no podrà tenir per efecte més que afavorir els rebels.

El Govern soviètic està disposat a participar en la conclusió d'un acord firmat pels Estats representats en el Comitè de Londres, acord tenint per efecte prohibir als súbdits d'aquests Estats abandonar el seu país per a anar a prendre part en les operacions militars espanyoles. El Govern soviètic considera, no obstant, com a necessari:

Primer. — Que els participants en l'acord expressin la seva acceptació a l'establiment d'un control efectiu sobre l'observació d'aquest acord.

Segon. — Que tal o tal mesura de control sigui presa tan aviat com sigui possible independentment del consentiment o de la no acceptació per part dels generals rebels.

Tercer. — Que els participants es comprometin moralment, abans de l'establiment del control, a vigilar per mitjà dels agents oficials i no oficials de què disposin, l'arribada dels pretesos voluntaris i que les informacions relatives a això siguin publicades; i

Quart. — Que sigui fixada una data com més aviat millor per a la conclusió de l'acord, a fi que l'interval que ens separa d'aquesta data no permeti de reforçar des d'ara la tramesa de pretesos voluntaris a Espanya; en fi, que un cop acabat, sigui posat en vigor immediatament.»

cap reivindicació territorial contra França si el Sarre era tornat al Reich. Si la població sarresa creia parar el perill de guerra unint-se a Alemanya, aquesta és una esperança en la qual també ha estat engançada. El Sarre, en lloc d'ésser un pont entre els dos països, s'ha convertit en una fortalesa contra França. Els camperols són expropiats, car els aeròdroms militars importen més que l'agricultura; hom evacua pobles sencers cap a Prússia oriental, perquè estan col·locats sobre altures estratègiques. Tot el territori es cobreix d'una xarxa de carreteres convergents cap a la frontera francesa. L'efectiu de les tropes concentrades al Sarre és molt més elevat que el 1914.

Dons anys de hitlerisme han bastat per a precipitar els obrers, els camperols i les classes mitjanes a la misèria, per a transformar en un camp de ruïnes

el múltiple edifici de les associacions i els sindicats cristians (també en això hi ha una violació flagrant de totes les promeses fetes als catòlics) i per a estendre el sudari del terror (el nombre de funcionaris de la policia criminal ha estat sextuplicat) sobre un petit país on abans es comptaven una desena de detinguts polítics, i avui n'hi ha un miler! Però el Sarre no és una excepció. És el reflex de les condicions que esclavitzaven tot Alemanya i amb les quals Hitler voldria gratificar el món sencer.

H. BEHEREND

CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 44
Telèfon 41655

Nova modalitat en la confecció dels llibres de comptabilitat que permet d'escriure-hi amb perfecta comoditat i estalvi de temps. No n'augmenta el preu. Per a demostracions, telefonau al 148 56.

TALLERS GRÀFICS
Patriç ARNAU
VEDRAGUES 1 CALLEJA 5 I 7
Adreça: Plaça de la Font de Sant Joan

—Bé, vaja...! Doneu-me alguna colònia, i no en parlem més.

LES LLETRES

"Espanne, Espagne!"
de JEAN-RICHARD BLOCH

Res tan patètic com la simplicitat amb què està escrit aquest llibre. El seu títol és un clam, un crit d'ajuntament tant com un desmentiment admirable a aquesta acusació d'indiferència que s'estila carregar als intel·lectuals. Avui dia no hi ha cap intel·lectual digne d'aquest nom que no se senti estretament lligat a la tragèdia espanyola, i que no experimenti un igual descoratjament pels mòbils que l'han fet néixer i la covardia que li permet de continuar-se.

El llibre de J. R. Bloch és el reflex d'aquesta preocupació; escrit sota el signe de la inquietud i de l'esperança, ens fa una història de la rebel·lió i ens exposa les condicions dramàtiques en les quals s'ha desenrotllat. Abunda en precisions sobre les complicacions que continuen sostenint-la, ensems que jutja amb severitat la benevolència passiva dels Estats, l'abstenció dels quals és un dels auxiliars més preciosos de la traïció infame dels generals «nacionalistes».

El que dona a aquest llibre tota la seva vàlua i en fa als nostres ulls un testimoni irrefutable és la seguretat de les informacions que J. R. Bloch ha recollit a Espanya des dels primers dies de la rebel·lió. Era a València amb Paul Nizaa, a últims de juliol; va presenciar combats al carrer, fou testimoni d'actes d'heroisme únic; ha recorregut diverses vegades els camps castellans, els fronts catalans; a Barcelona, a Madrid, ha interrogat els caps republicans, ha parlat amb els milicians, amb els pàgesos. I és en aquestes converses, aquests fets, que ha relatat al seu llibre, on es troben fidelment reproduïdes la imatge d'un poble en armes, la seva immensa esperança i la seva certitud en la victòria final, pagada d'una manera tan cara. El llibre de J. R. Bloch, que és un homenatge commovedor al poble espanyol, és indispensable a qui vulgui copsar en tota llur amplitud els problemes que planteja aquesta dolorosa tragèdia.

Però per a un esperit com el de J. R. Bloch, a qui res del que afecta el destí de l'home no deixa indiferent, el problema veritable no es limita solament al mare de la revolta; el traspàs; i abasta l'esdevenidor mateix de la nostra civilització, l'esdevenidor de la cultura europea. Pocs dies abans d'escalar l'aixecament, pronunciava a l'ateneu madrileny, fogar intel·lectual en què s'han format els principals caps de la democràcia espanyola, una important conferència sobre la revolució i la cultura. Alguns dels punts tractats per ell són desenrotllats en el seu llibre «Naixement d'una cultura». Alguns altres que fan referència especialment a Espanya es retroben en el seu darrer llibre, on abunden les reflexions, les suggeriments sobre l'esdevenidor d'aquesta cultura, amenaçada d'una manera tan terrible actualment. Els que han viscut, a Madrid, els dies que seguien les eleccions del 16 de febrer, en què el triomf del Front Popular portà al proximeisme del deseser de l'alta societat, conserven el record d'aquesta atmosfera d'odi, de provocació que mantenien constantment els fills de les famílies falangistes, els capellans i els oficials analfabets. Es tractava per ells de provar a les nacions amigues la impossibilitat del Govern a mantenir l'ordre; els interessava justificar als ulls del món civilitzat la revolta que preparaven.

No és pas sense raó que el gran assagista Josep Bergamín, que arribà un dia d'aquests a París, i que, des dels primers dies ratificava la seva fidelitat al govern republicà fent-se càrrec de la direcció de l'Associació d'escriptors antifeixistes, ens recorda que la defensa de la cultura coincideix sempre amb l'esperança d'un home nou.

El feixisme, en el qual ràpidament els assassins han trobat llur règim ideal, és la destrucció permanent.

Als aplaudiments dels «intel·lectuals de dreta» són afusellats els poetes republicans (no cal estranyar-se del silenci de la premsa francesa davant la mort de Lorca, assassinat a Granada pels feixistes, culpable als seus ulls d'haver estat el gran poeta popular d'Espanya). Cremen els museus; no fa quinze dies que el Palau Livia i les seves col·leccions eren completament destruïts; la Biblioteca nacional, situada al llindar de la zona reservada, fou aconseguida pel bombardeig; San Antonio de la Florida, on reposa Goya, sota una cúpula que el pintor havia omplert de frescos admirables, està en ruïnes; el palau del Duque del Infantado, situat lluny de tot centre de combat, una de les meravelles de l'art barroc espanyol, és

Una fada de la literatura

KATHERINE MANSFIELD

A casa nostra patim una mena de prevenció contra el conte del tot injustificat. No sols prevenció, sinó que tendim a desvaloritzar-lo, a considerar-lo com una mena de germà petit, molt petit, de la novel·la. Manta vegada hem sentit com un lector, en obrir un llibre de contes, exclamava amb un deix de desensís: Ah, són contes! O bé en demanar parer sobre un llibre de contes a algú, ens haurà dit: Sí, està bé, força bé; però, sabeu?, són contes. I aquest «però», implica una tàctica objecció a la qualitat de l'obra, com si aquesta qualitat hagués d'ésser proporcional a la quantitat. No; en la literatura han estat ja diversos els qui han provat que una obra petita podia ésser gran, i entre ells ocupa un lloc de primer rang Katherine Mansfield, el dotzè aniversari de la mort de la qual s'escau el dia 9 d'aquest mes.

Katherine Mansfield nasqué a Nova Zelanda el 14 d'octubre de 1888. Llavors es deia Kathleen Beauchamp i en la seva infantesa fou una noia somnadora i una mica esquerpa amb la seva família. Als tretze anys hom la féu anar a una escola de Londres i quan fou l'hora de retornar a Nova Zelanda li semblà que anava a exiliar-se en un ignorant recó del món, els espais lligams del qual amb la metròpolis eren gairebé exclusivament comercials. La seva ambició era llavors de poder tornar a Londres, i, als 20 anys, el seu pare — que comprenia força bé aquella ambiciosa somnadora — li atorgà el permís i un passament per a poder viure. Imaginem-nos una noia bonica, sensible, plena d'illusos, unes quantes lliures a la butxaca i Londres davant seu. Allò representava l'alliberament d'aquell món familiar atapeït de menudicis aclaparadores. Allò era la llibertat, el no sentir-se eixalada per la família; allò era exactament el que ella volia que fos. Potser li semblà que era massa felix, que allò era massa prosaica perquè mai pogués escriure de bo, i, segurament influenciada per la lectura d'Oscar Wilde — una veritable devoció per al qual trobem en les pàgines de joventut del seu diari —, volgué viure la seva vida amb totes les seves experiències i conseqüències. Visqué intensament i dolorosament, i, potser, producte d'aquesta desballestada època de la seva vida fou la malaltia que li havia de produir la mort.

De ben jove ja havia començat a escriure. Primerament una novel·leta on ella era el personatge central, i el tema les seves relacions amb la família. Després, contes curts, alguns dels quals els publicava una revista de Wellington. Però l'obra que coneixem d'ella, la que li ha valgut d'ésser considerada com un dels millors contistes moderns, no l'acomplí fins als darrers anys de la seva vida. Ja en plena malaltia havia d'evocar les imatges de la seva infantesa a Nova Zelanda i, com passa sovint, havia d'aprendre a estimar-les. Aquestes imatges havien d'ésser el teló de fons damunt el qual bastiria els seus contes. La seva obra, doncs, és una obra de rememoració i de deformació. Enmig de la pau interior que gaudeix, els records i sensacions adquirixen relleu, s'ordenen, es classifiquen. Les imatges, sota la seva sensibilitat, s'assuaugen, es poetitzen, s'acolorixen; es deformen doncs, encara que el mot ens sapiga greu. Potser és perquè ella no pot anar veritablement a collir peres amb el cove que ens descriu aquelles peres que cau de l'arbre sacsejat pel vent i que hom imagina daurades i sucoses. Els seus personatges no tenen el pintoresc, el «ferriquet» d'un Dickens ni la complexitat psíquica d'un Dostoiévski; són una colla de bones persones amb minúsculs conflictes, minúscules gràcies i minúscules misèries. Ella que mai no ha pogut sofrir els petits assumptes de la llar, farà que els seus personatges femenins visquin un petit món on aquestes coses tenen una importància cabdal. Katherine Mansfield ens ha fet adonar de la poesia que traspuen els objectes més humils i de la poesia i tendresa que hom pot trobar en una família que canvia de casa o en uns homes que, en mànigues de camisa, planten una tenda al capdell d'un pati.

I ara aquí cal preguntar-nos si la seva malaltia tingué ressò en l'obra. Segurament que sí, però només la influència en un sentit de misticisme, de bonesa, d'afinament de la seva perceptibilitat. Ella estima aferrissadament la vida, i, encara que tingui el presentiment de la mort, això no li produeix cap crisi, ans bé, es resol en una mena de mística resignació. La seva sensibilitat no és en absolut una sensibilitat malaltosa. No trobarem en els seus contes cap crisi, ni cap «genialitat»; justament el que colpeix és la seva naturalitat i normalitat. El seu art és un art descriptiu, impressionista. Els seus contes cerquen de transmetre «abans no s'esfumís» la impressió que ella ha sentit. Les imatges i els fets són traduïts per ella d'una manera, diguem-ne sublimada.

Un altre tret característic és el seu feminisme. Gairebé tots els personatges que ens descriu són femenins i ens els

descriu d'una manera «femenina». Es més, en la seva manera d'esguardar els homes a través de les seves heroïnes, hom nota una ombra d'ironia i d'escepticisme quant a llurs qualitats. En general aquests homes són una colla d'egoistes que només volen tenir el dinar a l'hora i que ningú no els destorbi mentre llegeixen el diari. En general també són incomprendius, pedants i tanoques. Però tot això ens ho diu d'una manera tan natural que, mentre hom ho llegeix, sembla impossible que els homes puguin ésser altrament. La seva manera d'esguardar-los vol ésser honradament objectiva; però, potser malgrat ella mateixa, es decanta a observar-los sota un angle severament femení. Aquesta posició és tant més remarcable quan aquells qui l'han compresa més bé en la seva vida han estat homes i aquell a qui més ha admirat també ha estat un home. El seu pare i el seu germà són les úniques persones de la família amb qui s'avé més i Txekohv és l'home que més ha admirat. Només sabem trobar una causa visible en aquesta concepció dels homes; el terrible desensís que sofrí amb el seu primer marit.

Per l'octubre del 1931 aparegué a MIRADOR un interessant article de Joan Sacs titulat «Literatura literària». En ell, i prenent peu en l'aparició en francès d'un llibre de Katherine Mansfield i en uns mots del crític parisenc Edmond Jaloux, desenvolupa una tesi que li deu ésser grata: la de la preponderància en la dona del sentimentalisme per damunt del sentiment. Segurament té raó (i la té tota quan parla de la pseudo-antitesi entre el món exterior i l'interior); però si ens és permès de fer alguna excepció, no hi ha dubte que aquesta ha d'ésser Katherine Mansfield. En ella no sabem veure per enlloc cap trampa o enredada del sentiment, ni conscient ni subconscient. Tampoc la vida no hi és absolutament interior o imaginativa, ans bé reflectida; tampoc la seva literatura no és absolutament literària, ans bé vivent. El mateix Joan Sacs cita en el seu article una frase del poeta Stéphane Mallarmé que s'adiu meravellósament amb l'art de Katherine Mansfield: «Le quotidien si précieux à saisir...» Poetessa del quotidià, li diríem nosaltres, o de la senzillesa.

Hem dit poeta. Es cert. Ella mateixa confessa (aquest mot no sona gaire bé ací) que constantment se sent abocada a la poesia. Els seus contes són voltats d'un halo de poesia que pren corporeïtat entorn del filferro d'una tènue anèdota. André Maurois ha dit, parlant d'ella: «C'est le propre même du plus grand art que de donner ainsi à une émotion diffuse le support concret d'un objet.» Katherine Mansfield desitjava que hom trobés en els seus contes «la mateixa qualitat de tendresa que hom troba en un gran músic». Hauria pogut dir «en un gran poeta» i hauria estat el mateix. Perquè, què és, al capdell, un poeta, sinó un músic de les paraules?

En els contes de Katherine Mansfield res no comença ni res no acaba; tot continua. Són fraccions curtíssimes, dies qualssevol de la vida dels seus personatges el que ens descriu. Ella, sovint no sembla conèixer-los més que nosaltres. Com si ens expliqués una conversa que hauria sentit escapadament o una escena que hauria copsat sota la seva finestra. Altres vegades hom endevina que els seus personatges són ella mateixa i les seves germanes i els seus pares i la seva tia, aquesta Aunt Berly que es marceix mentre espera l'amor tocaratà. Només ens dona indicis que ens permeten de deixar-nos endur pel corrent de la personalitat de l'heroïna o bé de remuntar-lo. Aquests dies que ens descriu són generalment dies felïços; dies de sol llampant, d'agradables esdeveniments, d'alegres petiteses, d'intim benestar... Malgrat això hom entreveu que no sempre és així, que també existeixen l'ahir i el demà, que probablement no fou ni serà tan perfecte com avui. No sabríem dir si la seva concepció de la vida és pessimista o optimista (potser ella no senti mai la necessitat de pensar-ho), però sí que ens sembla que el mot que li escau és el de fatalista. Fatalista una mica per inèrcia femenina i una altra mica per la seva experiència personal i dolorosa de la vida.

Katherine Mansfield morí als trenta-set anys en plena floració literària i quan es podia esperar d'ella una obra molt més vasta que la que ens ha deixat. Després d'haver traginat la seva malaltia, tuberculosi, per bona part d'Europa, anà a refugiar-se a Avon en una «Société fraternelle», on morí. El seu marit, Middleton Murry, l'anà a veure el mateix dia de la seva mort i fou colpit profundament per l'aspecte de Katherine: «Jo no he vist mai ni veuré mai més, ningú de tan bell com era ella aquell dia. Era com si l'exquisida perfecció que sempre li havia pertangut hagués pres completa possessió d'ella. Per emprar els seus mateixos mots; les darreres traces de degradació terrestre havien desaparegut.»

J. MORERA I FALCO

Errades i encerts de Heine

En el pròleg de l'edició francesa de la seva «Lutetia», publicada el 1855, el gran poeta alemany ens revela com ell també compartia l'eterna por de l'alta burgesia a la destrucció de tota cultura pel proletariat. Es commovedor llegir com, malgrat aquesta opinió, el seu amor a la justícia li fa desitjar la victòria del proletariat.

Avui, quan s'apropa cada vegada més el triomf del proletariat i de la petita burgesia al món sencer, podem tranquil·lament citar les paraules de Heine, com a testimoni de la seva grandesa d'ànima. El proletariat rus i el proletariat espanyol han demostrat que saben apreciar tot allò que és cultura veritable, molt més del que mai ho hagi fet la burgesia, salvant una minoria molt reduïda; i veiem com el feixisme destrueix sense mirars-hi i fins amb gust obres d'art d'importància mundial. L'Alemanya de Hitler destruí les estàtues gegants de Heine i ha posat el poeta a l'index nazi, apropiant-lo encara més al proletariat al qual tenia per error. Serà aquest mateix proletariat qui erigirà una altra vegada les estàtues de Heine als parcs alemanys i el coneixerà, no solament com al poeta de la «Lorelei» sentimental, sinó també com un d'aquests homes que han reconegut fa ja més de 80 anys, com ho proven les seves mateixes paraules, que seran els obrers els qui acabaran amb el poder de la criminal estupidesa nacionalista.

«Penso — diu — amb horror i aversió, en l'època que els iconoclastes ombrívols pujaran al poder; amb llurs mans calloses destruiran sense pietat les columnes de marbre de la bellesa que el meu cor estima tant; destruiran tot aquell oripell i faramalla artístics i plens de fantasia que estimava tant el poeta... S'espantaran els rossinyols, aquests cantants inútils, i oh!, el meu llibre de Cançons servirà al botiguer per a fer paperines de les seves pàgines, i hi posarà cafè o tabac per a les velles dones del futur. Oh, preveig tot això i una tristesa intensa s'apodera de mi si penso en la fosca amb què el proletariat victoriós amenaça les meves poesies, que s'enfonsaran junt amb tot el vell món romàntic. I malgrat això, ho confesso francament, aquest comunisme, que és tan hostil a tots els meus interessos i inclinacions, exerceix sobre la meua ànima un encís del qual no puc alliberar-me; dues veus s'elevan al seu favor dintre de mi, dues veus que no es deixen ofegar i que, en el fons, potser són impulsos diabòlics; però, sigui com sigui, em dominen, i cap paraula màgica no pot subjugar-les.»

«La primera d'aquestes veus és la veu de la lògica... Si no puc refutar la frase "tots els homes tenien dret a menjar", he de sotmetre'm a totes les seves conseqüències. Pensant en això, corro el perill de tornar-me boig, i em sembla que tots els dimonis de la veritat ballin una dansa de triomfs al meu voltant, però a la fi una desesperació magnànima s'apodera del meu cor i crido: "Aquesta vella societat està jutjada i sentenciada des de fa molt temps. Que es compleixi la sentència! Que sigui destròcat aquest vell món en el qual ha mort la innocència, i ha prosperat l'egoisme, en el qual l'home fa morir de fam el proïsme. Que es destrueixin des de la base fins al cim aquestes tombes blanquejades, en les quals tenen llur llar la mentida i la injustícia. I que sigui beneït el botiguer que farà paperines amb les meves poesies, per a posar-hi cafè o tabac per a les pobres, velles i bones dones, que en aquest món actual de la injustícia han hagut, potser, de privar-se d'aquests plaers." Vivat justícia, pereat mundus.»

La segona de les veus imperioses que em captiven és encara més poderosa i demoníaca que la primera, perquè és la veu de l'odi, de l'odi que sento per un partit, l'enemic més terrible del qual és el comunisme, i per aquesta raó, és el nostre enemic comú. Parlo del partit dels que s'anomenen representant de la nació alemanya, d'aquells falsos patriotes, l'amor dels quals a la pàtria consta solament en una aversió ingènua contra els estrangers i contra els pobres veïns; d'aquests falsos patriotes que vessen diàriament llur bilis en particular contra França. He odiat i combatut durant tota la meua vida aquests residus descendents dels teutons manítics del

(passa a la pàgina 8)

avui l'objectiu de predilecció dels avions feixistes.

S'allargaria infinitament aquesta llista que enriqueixen cada dia els defensors de la cultura occidental. Es contra ells, contra llurs crims que no es cansa d'aixecar la veu el nostre amic J. R. Bloch, un dels esperits més lúcids i més generosos de la nostra època.

L. PARROT

MIRADOR

Redacció i Administració:
Portal de l'Àngel, 24. Tel. 11628

FITO

CAMISER
ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 41
Telèfon 11655

RICI GOLOSO PURGANT DELICIOS

Societat Espanyola de Carburers Metàlics

Correus: Apartat 190 BARCELONA Telèfon 73013
Telegr: "Carbueros" Mallorca, 232

CARBUR DE CALCÍ: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corublon (Corunya). OXIGEN 99 % DE PURESIA: Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova. ACETILE DISSOLT: Fàbriques a Barcelona, Madrid, Palència i Còrdova. FERRO MANOANES i FERRO SILICI. SO-CARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits. CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstics. GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, material per a la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Un conte de H. M. HRIMA

EL BOTXI

Hassan, el camàlic, s'ajeu a terra, al costat de la seva dona, i es posa a roncar de seguida d'haver-se ajacat. Nigle, que dorm entre ell i els dos fills llurs, obre els ulls i els fixa al sostre de palla. Es tomba de cara al seu home.

—Dorms, Hassan?
—Qui sou, qui sou? — barboteja bo i adormit.

—Somnics, Hassan?
—Somnio, sí, i què? Què passa?
Nigle calla, un moment. Però segueix després amb la seva veu tallant:

—D'on has robat aquests vestits, eh? I aquesta corda?
—D'on podia robar-los, vet-ho ací, i perquè ho sàpigues!

—Que potsers vols dir que vestits així els llença al femer, la gent? Digues-me la veritat, apa. Si els has pispat, jo et cercaré un lloc per a amagar-los. Perquè la policia els cercarà, ja ho tens segur...

—No diguis bestieses, ximple! Fins i tot la canalla ho sap, d'on els he tret... I els policies tots són amics meus, ara.

—Per què, doncs? Per què te'ls han donat?

Hassan emmudeix.

—Digues, per què? — repeteix ella.

—Mmm... dos penjats...

—Hassan, doncs, i s'hi abraça.

—Hassan, què tens?
—Tu no els has vist, doncs? Qui eren aquells homes?

—No he vist res, jo... La cabana està ben tancada, veus? Ningú no ha entrat! T'ho ha semblat. Desvarieges...

—No, no. He sentit ben bé la corda al voltant del coll!... La corda, llepissosa com una serp!

—La corda?... Això ho penses perquè les teves mans encara estan tacades de sang...

La cruà mà de Nigle té ara la virtut de tornar-se acaronadora i tranquil·litzadora per al seu home. Hassan sembla adormir-se amb el cor atemorit. Sortosament, però, i com mogut per un ressort estrany, bot cridant:

—La serp sota el coixí... La serp! L'he palpada! L'he sentida!

Nigle, pacientment, encén el llum de petroli i l'acosta al coixí.

—Mira, Hassan, mira. La corda sobre el coixí... La veus? Tu mateix la hi has posada! Qui voldràs culpar-ne, després?

—Hassan, t'han enganyat! Dos homes, ni que fossin deu, no poden canviar un règim.

—Calla, gossa! Això no són pensaments per al meu cervell!

I Hassan es gira del cantó esquerre, clava una puntada de peu a la cuixa

dreta de la seva dona, i queda novament adormit.

II

L'albada vermellova comença a aclarir la terra i la mar. I, de sobte, ixen del pit d'Hassan plors i gemecs convulsius.

—Nigle, Nigle — crida —, salva'm, ajuda'm, salva'm d'aquells homes! Em volen penjar a mi, ara!... Nigle, agafa la corda! Agafa-la!...

Nigle, corpulenta i ferma, es desvetlla ràpidament i sacseja el seu home.

—Hassan! Hassan!
Ell es desperta. I, amb ulls aterrits, implora: —Nigle, Nigle, salva'm!...

—Hassan, torna en tu... Centra't, Hassan!... O, Alà, salveu-lo pels seus fills!... Salveu-lo!

Tot sospirant, Hassan reconeix la seva dona, i s'hi abraça.

—Hassan, què tens?
—Tu no els has vist, doncs? Qui eren aquells homes?

—No he vist res, jo... La cabana està ben tancada, veus? Ningú no ha entrat! T'ho ha semblat. Desvarieges...

—No, no. He sentit ben bé la corda al voltant del coll!... La corda, llepissosa com una serp!

—La corda?... Això ho penses perquè les teves mans encara estan tacades de sang...

La cruà mà de Nigle té ara la virtut de tornar-se acaronadora i tranquil·litzadora per al seu home. Hassan sembla adormir-se amb el cor atemorit. Sortosament, però, i com mogut per un ressort estrany, bot cridant:

—La serp sota el coixí... La serp! L'he palpada! L'he sentida!

Nigle, pacientment, encén el llum de petroli i l'acosta al coixí.

—Mira, Hassan, mira. La corda sobre el coixí... La veus? Tu mateix la hi has posada! Qui voldràs culpar-ne, després?

III

D'ençà del dia que Hassan va penjar els dos condemnats a mort, començaren a voltar per la seva ment visions i fantasmes que sacsejaven brutalment i incessantment la seva ànima, destruïen la seva tranquil·litat, i no li deixaven viure cap hora feliç, i dies passats, plens d'alegria i buits de maldecaps, eren per a ell una il·lusió esfumadissa i llunyanca, que ja no tornaria mai més, ni que el món fes una tombarella. Les ombres dels penjats l'acompanyaven pertot arreu, li feien flaquejar els passos, li capgiraven les decisions i li fornien la infelicitat més negra.

El gec gairebé nou que havia pres d'un dels morts, pesava a les seves espatlles com el plom fos. I a la nit, quan dormia a la cabana, tancada la porta amb dos forrellats i assegurada per una pila de maons que no deixaven obrir-la, li semblava que els penjats dansaven subtilment sobre d'ell, l'amenaçaven de mort, examinaven la corda per a escanyar-lo... I ell, tremolant, amb el cos convulsionat, cridava demanant l'ajut d'Alà, el qual, dintre el seu còmode harem, semblava no sentir-lo. Sovint trobava Nigle plorant.

—De què vénen les llàgrimes? — demanava agrament.

—De què? I m'ho preguntes?... Per què m'ho preguntes, eh? Ja t'ho diré, ja, però... No puc anar pel carrer.

Tothom em mira! Tothom xiuxiueja: «L'home de Nigle va penjar els nostres dos germans, i els va prendre llurs diners. Per això ara la seva dona por-

ta vestits nous!». Tothom m'odia, ho sents? Tots escupen quan me veuen... I em preguntes per què ploro? Quina mena d'home ets, tu?... No tens unes bones espatlles per a tragar sacs i embalsams, eh?... Per què vas haver d'anar a penjar dos infelïços?...

—Vaig haver-ho de fer per força
—No m'ho crec! La dona de Ramzej diu que el seu home va quedar mort a garrotades, però que no hi va consentir. Per què hi vas consentir, tu, doncs? Et fan por les pallasses? La teva esquena en porta a milers!...

—Ettápida gossa! Ni a casa meva no puc trobar pau...

IV

Encolerit fins a la bogeria, vomitant insults, ha passat el riu, aquell riu d'aigües remoroses i tèrboles que s'escola pels camps. En la negror de

ment!... Davant la seva insistència, el comissari va destinar-li una parella de policies. I van posar-se a cercar el «ressuscitat». I van trobar-lo. Però va esdevenir-se que no era pas el penjat, sinó un altre que se li semblava molt. Anant pel carrer, Hassan mirava tímidament, de reüll, esparverat, al seu voltant. Li semblava que entre la massa humana que transitava per les voreres havia de trobar els dos penjats, mirant-se'l amb llurs ulls elèctrics, capços de carbonitzar-lo si encertaven la seva òrbita. Finalment, àdhuc temia la seva corda, la corda que feia servir per a lligar els embalsams. I se la va vendre, també. I la sospirada pau no arribava mai...

Per això, ara, assegut damunt la pedra blanca, se sent en un abisme profund, ple de visions sinistres i espec-

incoherents. Davant seu, en el cirerer, veu aparèixer dues ombres blanques...

—Són els penjats!... Els dos comunistes que jo vaig escanyar. Ells! Ells, sí, ells, que porten la roba interior blanca... La de sobre jo els la vaig robar...

Les dues ombres blanques se'l miren amb les conques buides. Travessen el riu. Com si caminessin sobre terra ferma! Amb quina facilitat llisquen per la superfície de l'aigua! Els dos fantasmes. Ell va penjar-los. Ells porten la corda llepissosa... Sí!...

Resta encara un moment dret, impossibilitat de fugir. I els fantasmes s'acosten. Hassan obre la boca per cridar. I crida. Però el mugiment sord del riu engoleix la veu d'alarma. Els fantasmes són més a prop. Hassan arrenca a córrer seguint el corrent del riu. Corre tant com pot, i el seu cos esdevé cada vegada més feixuc. Comença a treure's roba i a llançar-la darrera seu, volent així entrebancar les visions. Però elles no cedeixen. Alà! Alà! Plora i crida fins que la gorja li fa mal. Les cames li flaquegen. Corre més, perd la veu, el riu el crida, i l'escarneix, i l'atreu fortament. Els fantasmes gairebé ja l'atenyen. Li sembla que el copegen. No pot respirar. La feixuguesa el rebenta. La gorja se li asseca. Sent com dos braços vaporosos, immaterials, l'agafen i l'estrenyen... Treu sang per la boca. Sent una petja ferma sobre el dors, que el fa caure a terra. El pit li sagna, el cap se li torça frenèticament, se li torça amb dolors agòniques... I els dos fantasmes l'estrenyen, el maseguen, s'hi rabegen...

Un carro atrotinat, que pertany al municipi i que tragina pedruscall i escombraries als afores de la població, s'atura davant la cabana d'Hassan. Surt Nigle. Està intranquill, esperada. Mira dintre el carro, i s'esvaneix. L'escombraria l'atura davant la porta i n'estira uns troncs que fan de baixard i que es tomben. Llisca al sòl el cadàver d'Hassan.

—L'hem trobat mort al camp... — aclareix als veïns curiosos.

I puja al capaçet davanter, pren amb una mà la brida i amb l'altra la tralla, escup a terra per un recó dels llavis, i crida al cavall:

—Dj!...

(Miquel Martines, trad.)
Il·lustració de Martí Bas

19 DE JULIOL

Pel 19 de juliol s'encengueren les torxes. Pel 19 de juliol es desperta Barcelona, es desperta d'un mal son i amb gust de sang a la boca.

A la nit amb doble fons, plena de campanes sordes, els fusells amb els fusells encenien roses mortes. Als carrers de la ciutat la sang picava les iloses.

No espereu el vostre germà assegudes a la porta! Pentineu-vos els cabells i prepareu la corona amb lliris color de sang, amb clavells roents i roses, La nit el veié vertical.

El sol el veurà deforme. I vosaltres, ajegut entre els ciris i les torxes; però mosseguen-vos les dents, sigueu dures com el bronze: altres germans per ell dialoguen amb la tropa!

Pel 19 de juliol es desperta Barcelona, es desperta d'un mal son amb gust de sang a la boca!

CONRAD LLADO

POEMET POSTPARADISIAC

Al bar del Paradís Perdut hi ha Adam i Eva que han begut el porto-flip que sol haver-hi.

—Adéu celestial tiberi! — El barman, que és un xicot viu, tot fent-los l'ullet somriu i els prepara amb gran consciència el cocktail «L'Arbre de Ciència».

Eva, però, que a prenys està, se sent els dos fetus boxar i remuga amb un deix estrany:

—Això no és cap bon averany. I Adam se sent esporuguit (car pensa en el fruit prohibit) mentre Satan riu complagut al Bar del Paradís perdut.

MATHIAS LÜBECK
(A. M., trad.)

Per a seguir les operacions de guerra en els diversos fronts d'Espanya, res millor que els Mapes del

PATRONAT NACIONAL DE TURISME

14 mapes plegables a Ptes. 2'50 cada

De venda a la
LLIBRERIA CATALONIA
Ronda de Sant Peré, 3 - Tel. 24647

Edicions Europa-Amèrica

Obrers i intel·lectuals de Catalunya:

Les publicacions d'aquesta editorial us interessaran a tots

LLEGIU-LES!

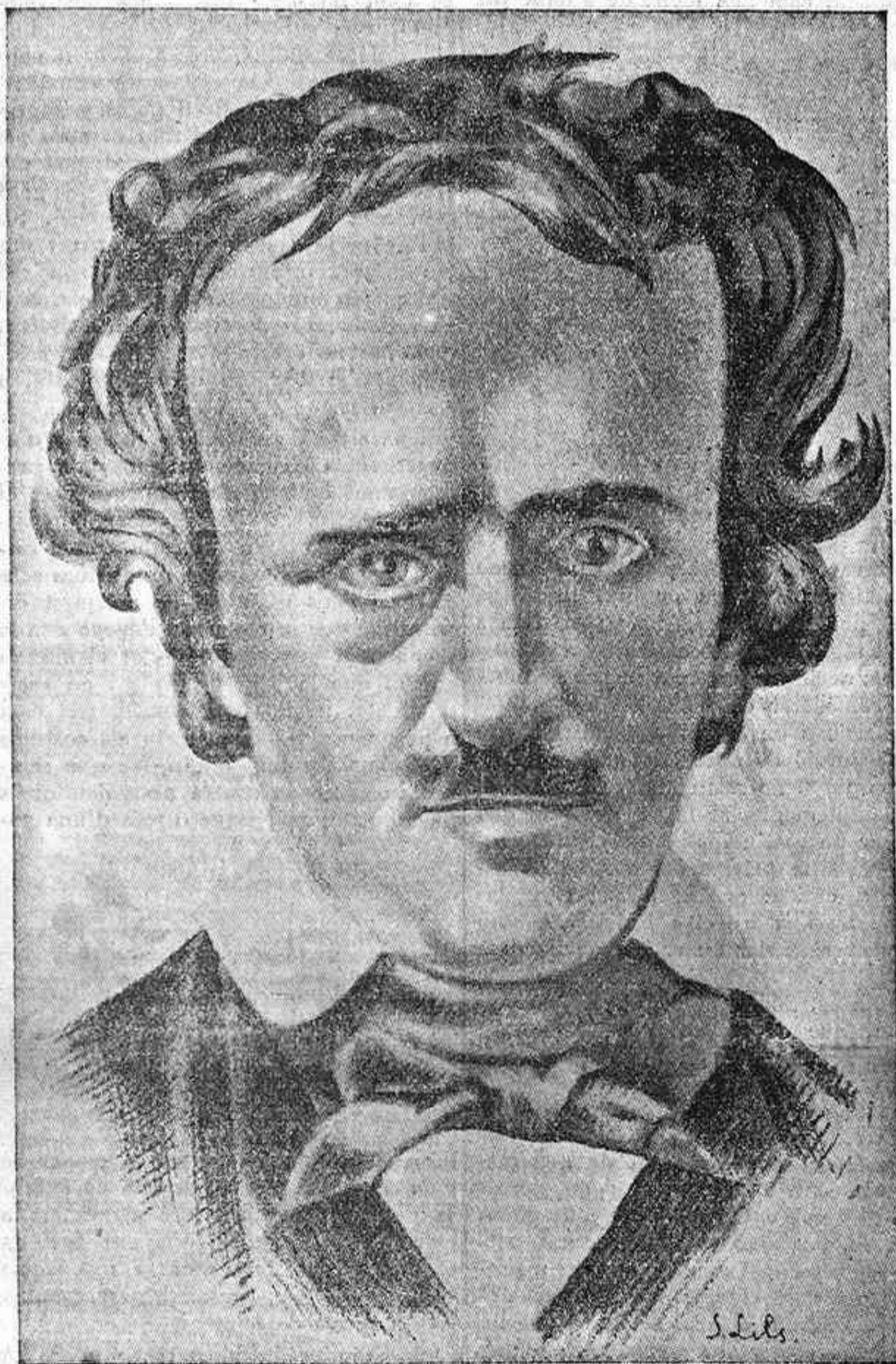
INFLUENCIAS LITERARIAS

Edgar Allan Poe en la literatura hispánica

Editat per l'Institut de las Españas en los Estados Unidos, ha aparegut recentment una contribució preciosa a l'estudi de les influències poètiques en les literatures hispàniques: «Edgar Allan Poe in Hispanic Literature», per John Eugene Englekirk. Es tracta d'un volum de cinc-centes pàgines, i, en general, d'una erudició poètica vasta i encertada, i d'una comprensió i amor envers Poe, digne de tots els elogis.

Es sabut que Poe estigué en voga a França entre els anys 1845-1857. A través de França, arribava l'obra de Poe a Espanya pels volts de l'any 1860,

Un dels poemes més famosos de Poe, un dels més traduïts, ha estat «El Corb». J. Englekirk n'estudia diverses traduccions i reconeix la supremacia indiscutible a la de J. A. Pérez Bonalde, publicada per primer cop a Nova-York el 1887. Coneguda és l'anècdota de la sorpresa que experimentà el cèlebre tràgic anglès Irving, a qui Bonalde conegué en un viatge a Europa, en endevinar qualsevol fragment d'«El Corb» que a l'atzar li recitava en espanyol Pérez Bonalde per similitud d'accents i exactitud fonètica dels vocables. Aquesta primera estrofa en dona una idea:

«El cielo estaba ceniciento y lúgubre; los follajes, marchitos y hurafios: se crispaban, marchitos y hurafios. Era noche del solitario octubre del más inmemorial de mis años; y era allí, junto al lago de Auber, en la tierra brumosa de Weir... Junto a la húmeda ciénaga de Auber, en el bosque embrujado de Weir. Por un vial de cipreses, titánico iba yo en soledad con mi alma. Y mi pecho, era entonces volcánico cual los ríos sulfúreos que sólo ruedan lavas, escorias tan sólo, y, gimiendo, de lo alto de Yánek, en los últimos climas del polo, gemebundos, descienden del Yánek en los árticos reinos del polo.»

Notables són, també, les traduccions de Marquina («El Cuc Conquistador»); Lozano, C. A. Torres i Mayorga Rivas, Bolaños Cacho, etc.

En el capítol III de la seva obra, Englekirk examina els estudis crítics i biogràfics apareguts a Espanya i a l'Amèrica espanyola. En els primers que foren publicats a la Península, abunden les errades de tot ordre que figuren en els de Baudelaire. Alarcón arriba a dir que Poe «nasqué a Baltimore el 1818, d'una noble i riquíssima família, la qual cosa no evità que els seus pares, a còpia d'ésser alegres i malbarataors, haguessin d'ajuntar-se amb el temps en una companyia de còmics ambulants.» Amb tot, Alarcón considera ja Poe com una mena d'heretge literari que ha formulat unes teories estètiques completament originals, i que va a la recerca del bell per uns camins que no havien estat mai fressats, ni pels antics ni pels moderns. Landa, poc després, el 1858, publica un pròleg crític i biogràfic, precedint una traducció dels Contes. Molt més tard, apareix a la Revista Hispano-Americana un estudi de Juan Prieto sobre Poe. Manuel Cano i Cueto, el 1871, l'estudia en una introducció a una nova traducció de contes. Però la primera crítica, que posa Poe entre els poetes més grans del món, apareix en la revista revolucionària Helios de Madrid, el 1904. Es titula «Notas y ensayos de una traducción de Edgar Poe» i n'és autor Viriat Díaz-Pérez. Fins uns quants anys més tard no apareix un nou estudi digne d'atenció: el prefaci d'A. Hernández Catà a la col·lecció de contes, publicada el 1908.

Amb tot això, som al centenari de Poe, que és particularment fruitós en assaigs sobre la seva obra. El tribut més important apareix a «La España Moderna»: El Centenario de Edgar Allan Poe, per Angel Guerra. Una altra contribució interessant al centenari és obra de M. S. Oliver. Aquest català fou el primer de reclamar per a Poe el caràcter específicament americà. Seguidament apareix una sèrie d'articles, basats en Baudelaire, del poeta bohemí Emilio Carrere. Rafael Lasso de la Vega publicà a Estudio (1918) un altre treball sobre Poe: «Su vida y sus obras». I Pablo Rivas, en el seu pròleg a l'Antología de poetas extranjeros (1920) troa que en l'ànima de Poe «hi ha, ultra els estralls ombrívols que sembrà en ella l'alcohol, molt de l'ànima russa». José Deleito i Piñuelo dedica un capítol — «La tristeza del Horror» — a Poe, en el seu llibre El sentimiento de tristeza en la literatura contemporánea (Barcelona, 1922). En ell persisteixen les habituals barreges de fets, llegendes i assercions errònies sobre Poe. Arriba a dir que el poeta es va casar dues vegades! Segons ell, Poe «era incapaç de consolidar una llar, encara que dues vegades l'amor trucà a les seves portes, donant-li successivament dues esposes, que de moment ompliren de llum la seva llòbrega existència, però les quals abandonà per la seva fatal inclinació a la mobilitat del vagabund»!!

L'article més recent, i de molt el més notable, és el de Manuel de Montoliu. Es tracta del pròleg al volum de poemes de Poe publicat per l'Editorial Cervantes el 1924. «L'assaig — diu el crític nord-americà Englekirk — és un estudi purament crític i una interpretació de la poesia de Poe. Es evident que Montoliu està al corrent de les versions angleses i que ha recorregut a les fonts veritables pel que fa als fets inherents a elles.» Montoliu fa remarcar d'una manera especial la influència que ha exercit Poe en la poesia moderna amb les seves repeticions rítmiques. «Assajada per primera vegada per Poe, la repetició s'estengué ràpidament a la poesia moderna i ha arribat a convertir-se en un procediment característic de la poètica d'algunes escoles modernes, principalment de la dels simbolistes.» «Aquesta apreciació crítica de l'escriptor català — conclou Englekirk — figura entre les millors contribucions que s'hagin fet, en qualsevol llengua, al geni líric del famós poeta ianqui. Llàstima, només, que la seva apreciació tan conscienciosa i ben dirigida no fos suficientment completa per a englobar tota l'obra de Poe i rectificar les concepcions absurdes que hom s'ha fet del seu caràcter i de la seva vida.»

JOSEP SOT.

PARLEN ELS CAMARADES DAVANT MADRID...

Hem passat pels carrers tètrics de la ciutat en martiri. El cel era buit, com de terror la figura, i del foc de les bombes sotjós. Amb ràbia hem mirat a l'entorn i enlaire per observar-ho tot. Penes, i la mort! Les pedres fumades eren llit de cadàvers d'aspecte afrós.

Enmig de negres deixies i cases cremant hem passat. Coses miserables — mobles esvïnzats, el vestit gris d'una operària — esteses al ras. Ja no tenim el llit, que en trencadissa i de sang de l'avi esquitxat, commou. I encara més tristeses.

En baixes civeres, afillerats en el pati, els gèlids cossos de cent nois gràcils. Filada molt prim la pàlida pell. Dura metralla, salvatge rebotent en sos rostres, va desfer-los a trossos. Esberles d'ossos els travessaven les bruses foradades com garbell.

Prò en nostres mirades, tot el gran cel s'hi estargia, que era llis i gris. Nostre odi bullent era pres per la foscosa estelada. Sonava una calma, que de crim i dol per' nosaltres sempre va ser. En nostres ulls hi cremava flama inexorable i gelada.

Ai cor de Madrid màrtir, la guerra tots agermana. L'aire era per' nostres armes com un letal i ferri gong. Lluny de la ciutat, munten els planys de les armes sota la campana de la nit, i hem vist la mirada dels nois morts que amb nova vida i amb ulls exhortants ens miraven i ens deien: «No doneu cap perdó».

BARCELONA CARRERS

Hòrrida riuada retruny en caure el dia i mil boques vermelles s'obren només per a dir un mot: Madrid! Company dels corns guerrers, en carrers de penombra sona el crit: «Camarades, al front, a guanyar». L'eco va repetint al lluny el crit.

I del lluny vénen nous passos, fermes, ritmats. Es trenca adés el riu; de cop roman quiet. Del bell mig del seu cor brolla un nou riu de fèrrics ones. Es troben quasi a frec els cascals. I la nit negra llança un so. Senyal de marxa: «Vers Madrid». I tots clars per lluminoses corones.

de les llanternes, que prop de nosaltres com grans estrelles floten. Rellenen els visatges sota els cascs, vessant com un reflex de metall; amb arrugues els rostres, fermes i greus. La fam ha fet el buit en llurs estranyes. I en ells es fa més clara la cançó. De fila a fila salta el cant. Cant com un mall.

Canten encara. No és ja una cançó. El so que va al lluny com fulles seques de turmenta pel boscatge s'esmuny. Es ara vida el cant, és terra i carn, i roca i sang. Figura van prenent els mots. S'aixequen fermes els nostres punys i grans com arbres, i la força invencible hi [és en tots.

De les parets i tanques es desprenen els cartells. Els esquadrans rodolen i també els tancs de les muralles altes; molts d'avions s'envolen al cel espès, tal com ocells. Armes a milions els carrers omplen, i el foc de valentia encén les galtes.

Allà el conreu comença ja a resoldre's amb gran braó i surten del sòl els tresors. I les mans dels pagesos en les parets sembren. Brota la tija al sòl i es corben [les gavelles.

Devenen clares, als cartells, totes les obres. Gran claredat. I venen tots els cors com tot avança. Es fon i s'escorre l'acer. I els nostres cuirassats són meravelles. Però en el cim d'alta columna es gira un foc monument; roda el rostre a la gent i amb el seu braç deslliurador — tal com Lenin el braç movia — signa que al cel hi ha gran fosc. Davant, [un transparent

en el qual amb grans lletres hi ha escrit: AL COMBAT. ATENCIO. Però nosaltres aixequem el puny, que apar de ferro guarnit. I al marge de les cases l'aixequem. En nostre cor ressona el pas dels camarades tan pesant com martellada. Llança la freda nit l'últim xiulet de marxa. Ja bomben els pistons, i sobre els riells ja volten les rodes.

L'esguard del camarada ens resta encara al cor i els nostres pensaments s'afuen, corren al so d'aquell crit, al ritme de la màquina en la nit tota estelada. I alhora tots diem, amb boca encesa, el mot heroic, el gran mot:

MADRID ERICH ARENDT

data en la qual el periòdic «Las Novedades» publicà els contes de Poe en fullat. Alguns anys abans, però, el 1856, apareixia a «La Iberia» una breu nota bibliogràfica sobre Poe, a rel de les famoses traduccions fetes per Baudelaire. Una mica més tard, 1858, apareixia a «La Epoca» un article de Pedro Antonia de Alarcón, fent-se ressó d'aquestes traduccions. Amb tot, després d'aquell interès de moda per l'obra de Poe, segueix un llarg període, fins al tomb de la centúria, que no es parla de Poe en els periòdics. De fet, durant aquest llarg espai de temps només es poden assenyalar les traduccions al castellà de dos poemes de Poe: una del «Cuc conquistador» i una altra d'«El Corb». I és precisament com a poeta que Poe torna a entrar a Espanya pels volts del 1900; i d'aleshores ençà, la seva difusió a la Península ha anat sempre en augment (traducció de les Obres Completes el 1918-19 i dels Poemes el 1927.

Però mentre Espanya, com França, s'entusiasma pels contes de Poe a través de la traducció de Baudelaire, l'Amèrica espanyola, com Anglaterra, mostrà una decidida preferència per la seva lírica. Amb l'especial avantatge que els poetes americans han traduït sempre els poemes de Poe directament de l'anglès. Ultra la coneixença profunda de l'idioma, tots aquests poetes, pel sol fet d'ésser americans, tenen un seguit d'afinitats amb el geni americà, que els facilita d'una manera singular incorporar la seva poesia a la llengua castellana. Molts d'ells visqueren llarg temps a Anglaterra i als Estats Units. Com és ara: Pérez Bonalde, Domingo Estrada, J. P. Rivas, C. A. Torres, Rafael Lozano, A. Bolaños Cacho, F. J. Amy, R. Mayorga Rivas, etc. Llurs traduccions, per la similitud de metre, ritme i rima que tenen amb l'original, demostren a bastament que són directes. I el cas és que és a través d'aquestes traduccions que Poe retorna a Espanya, com a un dels genis preeminents de la pleiade simbolista, al costat de Baudelaire, Verlaine i Mallarmé.

«Una fosca media noche, cuando en [tristes reflexiones, sobre más de un raro in-folio de olvi- [dados cricones inclinaba soñoliento la cabeza, de re- [pente

a mi puerta oí llamar; como si alguien, suavemente, se pusiese [con incierta mano tímida a tocar:

«Es — me dije — una visita que llama [mando está a mi puerta. Eso es todo, y nada más!»

Són dignes de menció també les traduccions de Lozano, Soto y Calvo i la d'Aguilar y Tejera i Ortega y Trias.

Un altre dels poemes més famosos i, potser el de més seducció, és el de «Les Campanes». No és d'estranyar, doncs, que se n'hagi intentat sovint la traducció. Estrada, segons el crític nord-americà, n'ha estat el millor traductor. Vegeu-ne una estrofa:

«Aún distingue el oído definido el clanguido conque el daño crece aullante: Se percibe palpitante el jadeo de la brega... Se percibe... la refriega conque el daño crece aullante

Y el sonante, campaneante, hondo anhe- [lo repicante, de campana, del clangor de la campana que se afana

en clamores, y en torres, y en clangores [de campana!»

Lozano té també una bonica traducció de «Les Campanes». Ningú, però, no ha aconseguit reproduir la bellesa rítmica i repeticions musicals d'«Anna Lee». Alguns, amb tot, han donat traduccions gairebé perfectes d'algunes estrofes.

Hi ha un poema de Poe, que per bé que tots són difícils de traduir, ho és d'una manera especial: «Ulalume». Aquest poema té una seducció infinita que no hi ha manera de traduir. Vegeu, però, dos fragments de la traducció d'Obligado:

AUTO-LITE BATTERIES LA MARCA DE FAMA MUNDIAL SENS COMPETENCIA EN DURACIO I ECONOMIA AUTOTRACCION ELECTRICA, S. A. GARATGE ELECTRIC MOIA, 618

EL CINEMA I EL TEATRE

RENE CLAIR O LA IRONIA AL CINEMA

Cinema és i ha d'ésser, producte que crei, l'aliatge de l'esforç mancomunat i degudament lligat de les més oposades activitats artístiques en gualatge esplendorós a un punt determinat, i perquè, a la fi, sigui fruit per la gran massa. No pas llurant-s'hi sense criteri ni mesura, sinó procurant marcar-li un camí, deixant un rastre brillant i fecund.

I és per això que hom pensa que tot i tenir en compte aquest axioma innegable, que el cinema és la millor i més àmplia finestra, des de la qual podem abocar-nos a mirar tot el món i albirar els horitzons més tèrbols i llunyans, el cinema haurà de seguir el ritme que el seu animador màxim li hagi marcat amb anterioritat en posar-li una engruna de la seva ànima d'artista. O bé determinarà, per dissort, que no és cinema. Serà celuloide brut. Material fotogràfic revelat. Diversió més o menys encertada i plaent, però cinema... mai!

Tal vegada és tenint ben present aquest punt de mira que, quan vàrem saber que als nostres cinemes es podria veure el darrer film, dirigit a Londres per René Clair, vàrem decidir comentarlo mirant endarrera, car la producció interior del director francès tenia un interès remarcable. René Clair és una figura única al cinema francès; fins i tot, hom pot afirmar que dins de la cinematografia mundial. El seu lloc no té precedents ni — trist és confessar-ho — continuadors. No fa gaire que ha produït aquest film, «El fantasma va a l'Oest», amb la cooperació d'Alexandre Korda — inoblidable animador de films de tan alta qualitat com «La dama de Chez Maxim's» i «La vida privada d'Enric VIII». Ho vàrem saber i no ens poguérem estar d'un petit arrufament de nas davant el fet que tal vegada, l'acusada personalitat de René Clair, tot i el seu anterior sistema, irreverent i original, de veure les coses més transcendents, trobaria una oposició no massa interessant pel seu estil, en enfrontar-se amb l'altre, molt ambiciós i detallista, però creat tota la bandera de l'espectacularitat a què tan predisposat ha estat sempre el famós animador hongarès.

Situem-nos davant d'aquest «Fantasma que va a l'Oest», amb unes dades biogràfiques. Es tracta d'una cinta, l'obra original de la qual va ésser escrita per Eric Keown, redactor teatral de «Punch», i l'argument cinematogràfic és degut a la ploma de l'escriptor americà Robert E. Sherwood. Els principals intèrprets són Robert Donat, actor anglès, i Eugène Pallette i Jean Parker, artistes americans. I nascuda sota l'enllaç de dos bons directores, malgrat que siguin diferents els seus fruits: Alexandre Korda i René Clair.

El director — com ens plau en aquest pas de l'actuació guadora cinematogràfica, i sembla justificadíssim el mot «director» per a definir l'home que crea, l'esperit que anima, la intel·ligència que mena! — aquest director, repetim, que ha produït en els temps del cinema mut — que lluny ens semblen ja, els últims metres de cintes silencioses... — obres que inicien el seu camí dins l'art dels grisos, amb aquelles pedregues tan fermes i segures, com són «El fantasma del Moulin Rouge», «El viatge imaginari» — magnífic! — i el tan discutit com alabat «Entreates», que si bé són motiu de la seva separació del «canonacle d'avanguardistes», com ell anomenava els seus amics, són, ensems, els forjadors del seu crèdit com a director independent i magníficament disposat a recollir escenes de la vida, figures del nostre voltant, sorolls i, fins i tot, cançonetes populars, deixant, però, entremig, el seu somriure mofeta, agut, irònic, d'home escèptic i que sap d'allò que vol i pot riure...

Però ell perseguia, sens dubte, un fi més ampli, més ambiciós, més difícil. Tenia la convicció que, malgrat les concessions que es veuria obligat a fer el seu cinema, en considerar-lo en primer lloc com a espectacle, podia també, amb una mica de traça, barrejar-hi unes gotes d'art bo i unes engrunes de sentit humà, i aconseguir, amb el seu intent, introduir al cinema una nova modalitat: la sàtira vista per la lent, l'humorisme conscient, la rialla malintencionada, però intel·ligent... Com si diguéssim, la fuetada dels jocs de paraules del jugador, davant les nicieses del seu rei...

Fou amb l'arribada del só, quan la paraula i la sonoritat s'ajunten a la imatge, damunt la pantalla blanca; quan comença a destacar-se d'una manera esplèndida el nom de René Clair. Una pel·lícula parlada, amb neguits i

presentació de ple i net ambient parisenc, «Sous les toits de Paris», el col·locà de seguida al lloc que es mereix i les seves produccions són vistes als cinemes de tot el món civilitzat.

No és solament un director que vol veure el requadre, col·locant la càmera més o menys inclinada. Sap prou bé on va. I junt al seu exquisit gust com a tècnic cinematogràfic, al costat d'una presa de vistes, d'un primer pla original i valent, o d'una llarga desfilada de l'objectiu, davant l'escenari d'unes rènegues xemeneies parisenques, vol filar prim, vol recordar-nos que ell toca de pens a terra... i ens conta, entre rialles i ironies, un tros de la nostra vida, del nostre diari íntim, que fins hem d'oblidar que ens està fuetejant, com el joglar...

René Clair no erec que en fer cinema intentés donar lliçons a ningú. Feia i fa cinema a la seva manera i prou. Volent establir un paral·lel d'artista i director, direm que René Clair va pels mateixos camins que el gran Charlot. La rialla de Charles Chaplin és més forta, produïda amb més contrast i més amarga a la fi; però la de René Clair és més irònica i va sempre de bracet amb l'alegria suau i dolça, que neix de la vida, quan, de tant en tant, la cançó ens ve als llavis.

Després de l'èxit de «Sous les toits de Paris», ens oferí aquell encertat film «El milió». Podríem parlar extensament d'ell. Tema i motiu, no ens farien fallida. Però sols volem fer una petita relació de títols destacats. Amb tot, amb el següent títol fem excepció i posem punt i a part.

«Visca la llibertat!». El coneixeu? Sí? Doncs, si algú que estimi el cinema no l'ha vist, ha d'anotar-se aquest crit: «Visca la llibertat!»; i veient els seus fotograms trobarà explicació a les meves afirmacions d'avui.

Com que no tota la producció és sempre de la mateixa qualitat, René Clair té també els seus alts i baixos. La pel·lícula «L'últim milionari» és, al meu entendre, la producció més flua.

I... tornem de nou, al punt de sortida: «El fantasma va a l'Oest». No té les línies definides i contundents d'altres produccions de l'esmentat director, però en els llapis pots que hi surten, podem comprovar que el nostre home és el mateix d'ahir, potser buscant, encara, una nova forma d'expressió, un nou caire d'interpretació de la vida, però seguint sempre per la ruta iniciada en principi, amb tant d'encert. Volent riure i fer riure... i, fins i tot, fer-nos oblidar que quan ens burlem dels personatges de la farsa que veiem, darrera la cortina, va també una crítica contra nosaltres mateixos...

Hem dit, al principi, que el cinema ha d'ésser l'aliatge de l'esforç mancomunat i «El fantasma va a l'Oest» demostra que essent creat sota aquest mot d'ordre, pot oferir-nos obres ben fonamentades i que aniran, amb el temps, millorant el nivell d'art i sentit humà del cinema, i deixaran trasparar en un mateix film, la saba dels diferents pensaments que el van crear. I crec, sincerament, que això seria un exponent màxim de la perfecció, dins l'òrbita de l'art cinematogràfic.

«El fantasma va a l'Oest» segueix els passos d'un escocès d'altres temps que, després de mort, no pot entrar al cel, mentre no es rehabiliti davant els ulls del seu pare — també mort — venjant-se d'un enemic, i refer l'honor de la família... I, amb una volada llarga, com sap fer-ho el cinema, ens porta als nostres dies, amb els descendents d'aquell fantasma sempre buscant la seva rehabilitació... El tema d'aquest argument, ja ho veiem, doncs, té la personalitat que acostumen a tenir els films de René Clair.

I si bé, en la realització ens ha semblat descobrir una marcada influència de l'altre productor, Alexandre Korda, per la forma de presentació i desenvolupament, no hi ha dubte que ens trobem davant un film de René Clair, que sense fer sortir més el nom i la seva qualitat per sobre dels anteriors, té moments que li donen, prou clarament, el ritme i dinamisme personalíssim de René Clair, creador, no d'una escola, però sí de la introducció valenta d'una modalitat interessant i diversa dins el cinema: la sàtira, l'humorisme...

I dit això, repetim: René Clair, o la ironia al cinema...

Teatre imprès

«Allò que tal vegada s'esdevingué»

L'habilitat i el talent de Joan Oliver com a autor teatral, que adés s'havia manifestat esplendorosament amb Cataclisme, s'ha ujermat amb el drama Allò que tal vegada s'esdevingué, que acaba de donar al públic "Quaderns Literaris".

Cataclisme és una obra d'una bella crueltat, desimbolta i gairebé cínica, que polvoritza el seu protagonista, l'home despota que se sent l'amo i vol imposar la seva voluntat sense que se li discuteixi; és el tipus característic de burges pervingut que no té escrúpols, ja que és un perfecte amoral. Home amb dues dones, creu tenir un fill de cada una d'elles i resulta que cap d'ambdó caps fills no són seus. Això permet a l'autor desenvolupar l'obra portant-nos de sorpresa en sorpresa. La traça d'Oliver es manifesta en l'argument, en l'humor profund i un poc gras, en la intensitat de la sàtira i en el descabdelament de l'acció, la qual cosa fa que Cataclisme sigui una obra d'una teatralitat acusada i intensa.

Allò que tal vegada s'esdevingué no posseïx en el mateix grau la teatralitat. És natural. Aquesta vegada, Oliver ens dona una obra més pròpia per a ésser llegida que per a ésser representada. El tema i la manera de tractar-lo s'escapen una mica del marc concret de l'escena. És una peça més profunda, en la qual defineix, a través de les figures mitològiques d'Adam, Eva, Cain, Abel, Nora i un Querub, uns tipus psicològics universals que són de l'ahir més remot i d'avui. Els personatges d'Allò que tal vegada s'esdevingué concentren uns subjectes que, per dir-ho així, representen l'eterna pugna humana. L'obra, si bé no persegueix, com he dit, una teatralitat, té sempre un dramatisme — l'element essencialment teatral — agut, arravatador, intel·ligent, reeixit. Precisament per això Joan Oliver, que en aquest drama s'interessa abans que tot pel desenvolupament dels tipus, resultant el joc escènic un mitjà d'expressió, ha escollit la forma teatralitzada, per tal que el dramatisme es destaqués de manera indubtable. I tan destacat hi és, que Allò que tal vegada s'esdevingué pot resistir amb evident èxit la prova de l'escena: ningú no podria dir que hi manca teatralitat.

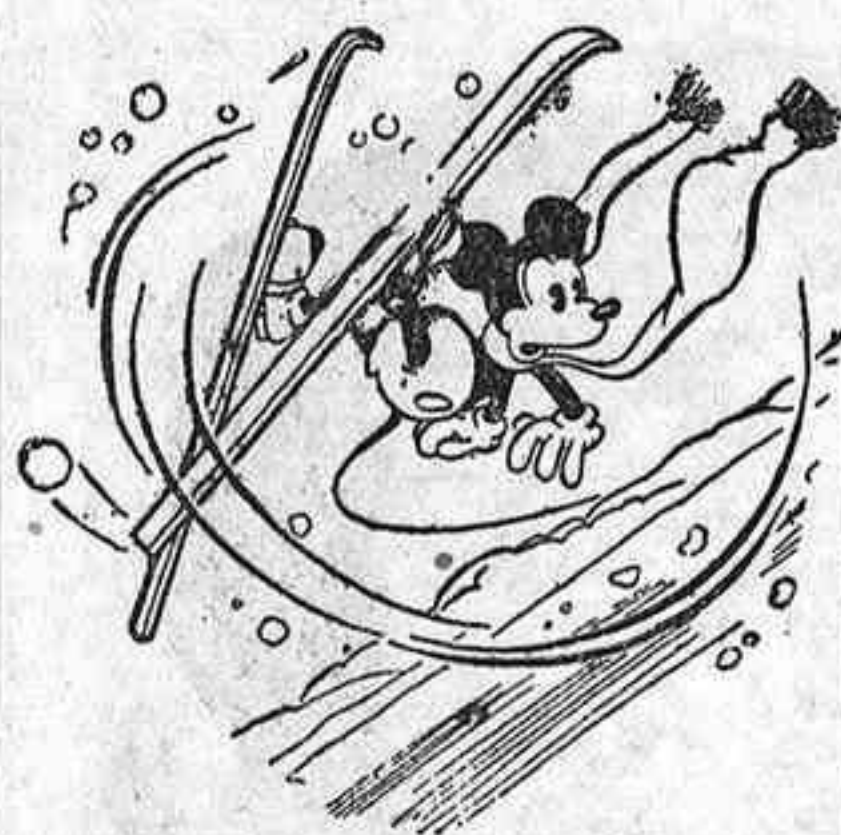
Oliver és un humorista de bona llei. Sap manejar amb destresa l'arma de l'humor, eficaçíssima quan s'usa amb encert i d'efectes nuls i adiuic contraris quan s'empra malversament. En aquesta seva darrera peça, Joan Oliver juga, com un habilitíssim joglar, amb el dramatisme i l'humor per a definir els tipus gens superficials que encarnen els seus personatges. El resultat és excel·lent. Del malbarisme altament artístic en surt una aparent lleugeresa, divertida i amena, en el desenvolupament del tema i, per altra banda, una revaloració dels tipus destacats.

Adam, Eva, Cain, Abel, Nora, el Querub, el Diable i el mateix Jahovè, del qual només se sent la veu, tractats de tu a tu, com si fossin companys habituals de la nostra vida, resulten uns éssers que, enmig d'un solemne avoriment, estan jugant una acció entre faceciosos i punyent. Aquesta despreocupació, aquesta intranscència volguda, aquest humor constant — alat i desbocat segons convé —, aquest destacament dramàtic dels passatges, aquesta actualització dels fets bíblics, aquest treure importància a les coses, però, li permet oferir-nos amb tota la seva intensitat, sense rebucaments i amb precisió, l'enorme rebellia de Cain, el menfotisme d'home que no està per brocs i que no vol maldecaps d'Adam, la coqueta frivoltat de Nora, el conformisme d'ase dels cops d'Eva, la inutilitat de nen mimat d'Abel i l'equilibriste del qui no hi veu ben clar i per comoditat i egoisme no vol profunditzar del Querub.

Obra flexible, Allò que tal vegada s'esdevingué no té alts ni baixos. Tota ella es desenvolupa d'una manera normal, plana, i les qualitats es destaquen per elles soles. El llenguatge s'adiu perfectament amb totes les restants condicions del drama. Ben escrita, literàriament cultiva, l'obra no conté res de matuseria casolana, com ocorre en alguns moments, especialment en el segon acte, en Cataclisme — i consti que no vull dir amb això que només el llenguatge elevat és literari, que el parlar absolutment popular o el familiar poden tenir també la més perfecta poesia.

EN EL MON DEL CINEMA DE DIBUIXOS ANIMATS

Diffícilment hauríem sospitat mai, els qui hem vist l'evolució del cinema des dels seus inicis fins a les perfectes realitzacions dels nostres dies, que aquests films, que a cada moment anem considerant com més definitius i perfectes, poguessin exhibir-se paral·lelment als del tipus de cinema que ens proposem comentar i, menys, que poguessin esdevenir, dins el curs d'una sessió cinematogràfica, com una mena de sedant per

Mickey esquiador...

a minvar, fins a cert punt, amb el seu dinamisme i el seu enginy, la fatiga que pot produir-nos la persistència en la filmació de les cintes corrents.

Ens decidim, doncs, a creure que caldrà considerar com una de tantes manifestacions de la llei del contrast que la producció de dues tècniques tan distintes pugui no sols conviure, sinó també complementar-se fins a l'extrem que si, per un motiu fortuït qualsevol, avui ens veiéssim privats del cinema de dibuixos, creiem que el públic el reclamaria amb la mateixa insistència amb què pot reclamar un article de primera necessitat.

Quin és, doncs, el secret d'aquest cinema, que de fet cal considerar com el seu atractiu màxim i que el fa avui imprescindibles? Al nostre entendre, no és altre que el fet de jugar constantment amb l'imprevist, el qual, gràcies als extraordinaris recursos de què disposa la seva tècnica, pot ésser portat fins a les més extraordinàries conseqüències. És per això que comprem perfectament el que un dia, parlant a propòsit d'aquest cinema, ens deia en Jeroni Moragues, el qual afirmava que un dels seus ideals era poder viure o fer una llarga estada en aquest món dels dibuixos animats. Allí, com en una nova Xauxa, sempre tens a l'abast de la mà allò que en un moment donat pot fer-te falta, des del més còmode seient i el cantir de l'aigua fresca, al més ràpid i extraordinari dels vehicles... i, si per trobar-te en ple hivern, resulta que la casa del davant et priva de copsar tot el sol que necessites, pots prendre't la llibertat de suprimir-ne el tros que et sembli bé, sense que el veï es queixi, ni les autoritats d'aquest món hi tinguin, que jo sàpiga fins al moment actual, res a dir.

Ara bé, sense deixar d'admetre que aquests dibuixos animats representen un gran avanç en l'art de distreure els petits i els grans d'avui, ens caldrà reconèixer que no deixen de tenir un innegable precedent en les deliciosos històries que varen il·lusionar la nostra infantesa en els periòdics il·lustrats de darrers del segle passat i principis de l'actual; historietes en les quals es féu remarcar d'una manera extraordinària el deliciós dibuixant francès Caran d'Ache. És veritat que els dibuixos que ens són projectats avui, es presenten amb una major esquematització, cosa comprensible, a fi que puguin ésser retinguts més fàcilment per la retina; però, cal admetre que l'esperit que els anima és el mateix, sinó que el moviment del cinema i el ritme de la música els han donat la vivacitat que els fan admirables. Poc sabríem cloure aquesta apreciació sense esmentar, com és de llei, el creador de tantes meravelles d'entre les quals sobresurt el rat

Mickey: Walt Disney, el més enginyós i indiscutible creador d'imprevist, qualitat màxima d'aquest cinema que suara elogiàvem.

Es cert que en la comprensible evolució que, en el transcurs dels deu darrers anys, ha sofert aquesta mena de cinema, des de les seves primeres manifestacions fins a les perfectes i afiligranades realitzacions en colors d'avui, és fàcil distingir una innegable valoració, una superioritat d'unes produccions damunt les altres i, com a conseqüència obligada d'aquesta constatació, el reconeixement d'algunes imperfeccions, explicable de tota manera pel fet que calgui emmotllar-se al gust extraordinàriament variat de tanta gent com acut a les sales de projecció. Si quins permès solament enumerar, entre altres, una certa persistència del grotesc en alguns films d'animals, així com l'afectació de tipus com la Betty, que, per no oferir la més petita variació, pot arribar, en certs moments, a cansar-nos.

Una altra de les característiques d'aquest tipus de cinema, que juga perfectament amb la de l'imprevist, és el seu extraordinari dinamisme i la possibilitat de fer tanta trencadissa com calgui, sense que l'empresa productora se'n ressentís gens ni mica. És a aquest dinamisme que la figura de Popeye deu la popularitat que avui té a tot el món, i encara que la seva brutalitat, en certs moments, pugui ésser considerada com a perniciosos pel que afecta als costums dels nens, haurem d'admetre que sempre va adreçada contra tipus dels quals ha rebut algun greuge o més d'una pa-

Mickey i el gos

llissa desmesurada; i, donat que en la vida corrent és admès el dret de defensa personal, per què ens atrevim a privar-lo de l'exercici d'aquest dret en el món d'aquests ninots la resistència física dels quals, per altra part, sembla feta a prova de bomba?

Tals són les consideracions que ens ha suggerit aquest deliciós espectacle, benigne dels nostres temps i segurament destinat a donar-nos encara noves i inesperades sorpreses.

RAMON VAYREDA

Errades i encerts

(ve de la pàgina 5)

1815, que no han fet més que modernitzar llur uniforme de boigs superalesmanys i fer-se tallar les orelles; i ara, quan l'espasa cau de la mà del moribund, em sento consolad pel convenciment que el comunisme, que els troba en el seu camí, els donarà el cop de gràcia, no amb la seva mà, sinó que el gegant els aixafarà amb una senzill puntada de peu com a un gripau. Això serà el principi. Per odi als partidaris del nacionalisme gairebé podria estimar els comunistes. Almenys no són hipòcrites, com els que no fan més que parlar del cristianisme i de la religió; els comunistes no tenen religió (cap home no és perfecte)... però com a dogma principal reconeixen el cosmopolitisme més absolut, un amor general per a tots els pobles, una comunitat de béns fraternal entre tots els homes, ciutadans lliures de la terra sencera. L'Evangeli havia predicat aquesta veritat i en realitat els comunistes són millors cristians que els qui s'anomenen patriotes alemanys, que aquets lluitadors mentalment limitats d'un nacionalisme exclusivista.

TALLER DE FOTOGRAVAT
COLLECTIVITZAT
ANTONI MARTÍ
G.N.T.A.I.T.
AVINYÓ, 19, PRAL. TELÉF. 17047

LA VIDA ECONOMICA

Finances de la Generalitat

Per M. SERRA I MORET

ELOGI INICIAL

Si en temps normal fóra cosa lloable resumir en un volum l'obra d'un Departament com el de Finances que afecta tan profundament la vida del país, a l'hora present, el compendi històric del període que va del 19 de juliol al 19 de novembre del 1936 que acaba de publicar amb profusió de dades i de gràfics la Conselleria de Finances de la Generalitat, representa un "tour de force" que no pot passar inadvertit als catalans que vivim aquestes hores gràvides de guerra i de revolució.

I prescindint del contingut del llibre que és l'obra en si mateixa, la seva exposició, la seva claredat i el seu mètode mereixen, al nostre entendre, un elogi que atorguem sense recança i amb el desig que trobi imitadors, particularment en aquells Departaments que com els d'Economia, Agricultura, Proveïments i Serveis Públics encarrilen amplis sectors de les activitats i energies nacionals.

Gran o petita, bona o dolenta, l'obra dels nostres organismes de govern ha d'ésser coneguda per a poder ésser jutjada. És un dret elemental del ciutadà que, malgrat la tasca exhauridora que pesa damunt les seves espatlles, no ha desatès el titular de la Conselleria de Finances, i, nosaltres, abans d'encetar cap comentari, volem expressar, només per aquest fet, el nostre sincer reconeixement.

ORDRE REVOLUCIONARI

L'examen global de les disposicions emanades de la Conselleria de Finances suggereixen tot seguit el tòpic frontal del període que estem vivint: ordre revolucionari. Difícilment trobaríem un exponent de més amplitud que la tasca realitzada pel Departament de Finances per a prevenir i evitar una esfondrada catastròfica de les finances catalanes que portava aparellada l'esfondrada més catastròfica dels fronts de guerra. La intervenció quirúrgica estava a mans delicades i reportava tantes limitacions, ensems que tants perills, que únicament amb un tacte exquisit podia reeixir parcialment. Les falles, si n'hi ha, eren inevitables. Altrament, les interferències, les interseccions, les genialitats d'altres sectors i les improvisacions de la guerra, havien forçosament de deformar l'obra. És amb la consideració de tots aquests factors que haurem d'emetre judici, i el resum és que, dintre de les possibilitats, s'ha aconseguit el propòsit, és a dir, l'ordre revolucionari, la temporal salvació del naufragi en què havíem de caure.

La guerra és un desastre de gran durada i que, com les malalties consumptives, dona molt sovint la sensació d'eufòria, de superprosperitat. Un terratrèmol, una inundació, a part que sempre són calamitats localitzades, tenen l'avantatge que són súbites i permeten la ràpida reconstrucció. La guerra no se sap quan acabarà, ni quina extensió tindrà, ni quina intensitat podrà adquirir. Si damunt el malson de la guerra s'hi suma la violència d'una transformació social i una revisió radical de valors econòmics i jurídics, el manteniment d'un ordre financer resulta per ell sol una obra d'art. Cal confessar, però, que la prolongació d'aquest difícil equilibri és molt a propòsit per a fer patir del cor els organismes més ben dotats.

AUDACIA I HEROISME

Batre's amb mil enemics confabulats és obra de titans. Les virtuts sorprenents dels dirigents de les finances catalanes han sorgit, com tots els heroïsmes haguts i per haver, de les circumstàncies inevitables. El sentit de la responsabilitat s'ha fet evident amb la calma amb què s'han afrontat situacions desesperades i amb les mesures preses contra la inèrcia dels que no han estat a l'alçada de les necessitats més urgents. Aquella sèrie de decrets que ultrapassen potser les facultats autonòmiques, no solament han de tenir l'as-

sentiment de tots els catalans, sinó que han de merèixer la més cordial aprovació dels poders centrals que han rebut per aquest mitjà admonicions i advertiments de realitats que desconeixien o volien ignorar.

Ahuc parlant amb termes estrictament econòmics, Catalunya, en plena revolució demolidora, segueix creant. La creació no segueix, naturalment, el ritme, ni l'impuls de la tasca destructora. El dèficit que resulta, el xifren, en part, les estadístiques de finances. Sense l'audàcia i l'heroïsmes del Govern de la Generalitat, el saldo deutor fóra a hores d'ara quelcom d'esgarrifós. Acui, encara, ve vestit per una polpa de legalitat que manté totes les aparences i no deixa transcendir a l'ordre de les relacions econòmiques tots els estralls que ha sofert la riquesa del país en aquests sis mesos.

UNES XIFRES

Del 19 de juliol al 19 de novembre les despeses extraordinàries de la Generalitat ascendeixen a 212.991.969'88 pessetes. Les tres fonts més importants d'ingressos que en el segon semestre del 1935 rendien 45.306.886'50 pessetes, donaven en aquells quatre mesos del 1936, 9.435.253'52 pessetes. Les atencions normals de la Generalitat segueixen, com abans, representant una xifra superior als ingressos del pressupost.

En el curs dels mesos aquestes diferències s'accentuen i les xifres s'augmenten extraordinàriament per un costat i es reduïxen terriblement per l'altre. Aviat les distàncies esdevindran astronòmiques i resultarà impossible que els caps es trobin mai més. El més greu no és que les fonts d'ingressos s'hagin debilitat, sinó que les deus s'eicuguen i ja no poden retenir. Els ingressos tradicionals han mort. Cal cercar-ne d'altres. On? Com? Els decrets del conseller de Finances publicats el 18 de gener i fills de les autoritzacions excepcionals que li han estat conferides, intenten encarrilar un corrent que s'ha sortit de mara. Moltes vegades haurem de parlar de l'oportunitat i dels efectes d'alguna d'aquestes disposicions. De moment, constatem una vegada més el mèrit de l'intent i esperem confiats el resultat.

NOCIONS I FANTASIES

Aquest brevíssim comentari sobre una matèria que reclama volums, va encaminat a combatre una nova calamitat que pot produir danys molt greus i és la noció que tenen alguns que tot s'endega fent emissions de paper moneda i produint una inflació que ajorni la catàstrofe i ens permeti d'anar tirant. És una condició molt humana defugir els problemes en compte d'afrontar-los i resoldre'ls. Cap bon governant, però, no caurà en aquesta temptació tan pròpia del caràcter espanyol i tan estranya a les característiques racials dels catalans.

No hem d'estalviar res per a guanyar la guerra, però ho hem d'estalviar tot per a la guerra. És hora de privacions, de càlcul, de sofriment. Tot el que no malversem, tot el que recollim, ho podem emprar en l'organització de la victòria. Res d'inflacions ni d'enganys. A patir, a fer-nos forts en l'austeritat i la previsió, que així escurarem la durada del conflicte i tindrem la preparació suficient per a edificar la nova societat, la qual, des d'ara, reclama esforç perseverant i capacitat de retenció.

Una guerra és una escola excel·lent per a la revolució, per això estem tan segurs de guanyar l'una i l'altra. Però apartem tota noció de trampa i de facilitat, tota fantasia de sortir triomfants sense sacrifici. Les fantasies i les trampes són sempre perilloses, però en aquests moments serien fatals i centuplicarien la nostra misèria en el millor dels casos, si no obrissim, com és molt probable, la comporta del suprem desastre, d'aquell que seria immediat i absolut.

ELECTRIFICACIO FERROVIARIA A CATALUNYA

Una de les disposicions emanades del Govern de la Generalitat, de caràcter eminentment transcendent en el nou ordre econòmic revolucionari de Catalunya, es troba representada pel decret de la Presidència del passat dia 20, pel qual s'autoritza la Conselleria d'Economia per a portar a terme els treballs necessaris per a l'electrificació de determinades línies ferroviàries de transport, al qual efecte es destina un crèdit extraordinari de vuit milions de pessetes, import en què s'avalua la realització de les obres projectades, les quals, segons prescriu així mateix l'esmentat decret, seran efectuades en el termini màxim de set mesos.

Aquestes obres, que probablement són el primer pas per a anar a l'electrificació d'una gran tramada, per no dir la totalitat, de la xarxa ferroviària de Catalunya, en principi es limiten a l'establiment de dues línies aèries de contacte corresponents a les dobles vies entre Bifurcació-Bordeta-Garraf i Molins de Llobregat, enllaçar l'extrem de les vies del Ferrocarril Metropolità Transversal des de l'estació Bordeta amb els Ferrocarrils de M. S. A.; ampliació de potència de la central Bordeta del Ferrocarril Metropolità Transversal, i construcció d'una altra planta nova a Castelldefels, i substitució de la presa de corrent actual per carril

això tots els discursos dels obrers stajanovistes proclamen llur alegre seguretat en noves victòries per al 1937.

En els desigs de nou any pronuncïades pels millors obrers, koljosians, i herois de la Unió Soviètica, s'expressa la força i l'energia de la pàtria socialista. Ells declaren: «Jo estimo la meua pàtria soviètica, perquè la seva riquesa socialista conté una part del meu treball.» Entre nosaltres es concedeix al treball l'estima i el valor a què té dret. D'una penosa obligació, n'hem fet una qüestió d'honor», diu Smétanin, obrer stajanovista de la fàbrica de calçat de Skorodod, a Leninograd. «El 1937, lluitaré amb més energia encara per l'Estat bolxevista; posaré el meu honor a reforçar la potència econòmica i defensiva del país dels Sòviets», diu Makar Masai, condecorat, fonedor d'acer. El Govern soviètic té cura dels homes més que cap altre govern del món. «Jo gaudeixo de totes les condicions necessàries per a la realització d'un treball creador. Un bon estatge, un auto, una bossa de 400 rubles al mes; heus ací el que em dona el govern soviètic a fi que jo pugui instruir-me», diu Musinski, condecorat, antic obrer forestal, avui estudiant a l'Institut forestal d'Arjanjel.

Els aviadors soviètics es dirigeixen a la joventut amb motiu de l'entrada del nou any. És amb el seu concurs com ells volen realitzar aquesta gran tasca: donar al país dels Sòviets 150.000 aviadors. La població soviètica posarà el mateix vigor per a defensar totes les seves victòries que ell ha posat per a conquerir-les. Estima la seva pàtria soviètica, i en estimar-la, estima tota la humanitat i lluita pel socialisme en el món sencer.

La Unió Soviètica, el més potent baluard de la pau, és, per la seva política pacífica, la millor amaga dels treballadors dels pobles dels països capitalistes. L'actitud enèrgica que ha pres a favor de la lluita antifeixista del poble espanyol, no és més que l'expressió del formidable sentiment de solidaritat de lluita internacional que empena el seu poble soviètic de 170 milions d'homes. I fins en la joia i en l'alegria de les festes soviètiques, en aquestes hores inaugurals del més alegre de tots els alegres anys, els ciutadans soviètics, per damunt de les victòries de la seva pàtria, no oblidem mai l'ombra amenaçadora del feixisme sagnant, la mà del qual vol detenir la seva felicitat. En els hurres amb els quals ha estat saludat el nou any, resona com un alerta que ningú no podrà trencar, dirigit a tots els qui s'atreveixen a atemptar contra el país del socialisme.

Una ardent salutació de lluita a tots els treballadors del món, els desigs més vius, una solidaritat fraternal, una estreta de mans per damunt de les fronteres a l'heroic poble espanyol, heus ací el que us dirigeix la victoriosa, la feliç Unió Soviètica. En el començament d'aquest nou any, la Unió Soviètica pensa en vosaltres.

del Metropolità Transversal per una línia aèria.

Com hem dit, aquestes obres, ja que no pel seu volum pel que representen com a principi de l'electrificació dels nostres Ferrocarrils, són de gran importància i vénen a ésser com la pedra angular d'un nou edifici que en el concert de la nostra economia ha d'aixecar-se a Catalunya per a bé de tots.

Davant el projecte que germina, no podem menys d'alludir incidentalment a l'embús que molts problemes econòmics que ens semblaven insolubles venien sofrint des de fa molts anys per culpa del capitalisme i del burocratisme administratiu, de la manca d'iniciativa, o senzillament del boicot centralista a moltes iniciatives de gran transcendència econòmica que avui en el nou ordre revolucionari, amb un xic de voluntat i un mínim esforç, sense violències, amb la simple decisió d'homes de bona voluntat, es resolen i porten endavant amb una simple disposició oficial de la Generalitat.

Un d'aquests projectes és aquest de l'electrificació de la indústria del transport a Catalunya, indicadíssima a la nostra terra donades les especials característiques que ací hi ha per a la transformació del nostre sistema ferroviari.

La naturalesa no ha estat pròdiga amb Catalunya atorgant-li reserves d'hulla negra, però ho ha estat en canvi proporcionant-li unes reserves d'hulla blanca que constitueixen una de les fonts de riquesa més importants d'aquest país i que en gran part compensen la manca de carbó i en altres aspectes la superen. Un d'aquests aspectes es troba representat, com hem dit, per la possibilitat d'electrificar les nostres línies ferroviàries en benefici de la nostra economia i del propi sistema ferroviari al nostre país. Independentment d'aquests avantatges, existeix el que representa per a l'individu en nombrosos aspectes poder viatjar en tren electrificat en substitució de trens a vapor.

Si en el terreny econòmic l'adquisició de carbó fos de la nostra terra (terreny pel qual Catalunya esmerça milions de pessetes cada any, que surten de la nostra terra a altres terres), l'aprofitament de la nostra força hidràulica per a tracció ens reportaria un estalvi considerable en el terreny de l'impuls a altres indústries de la nostra Catalunya (entre elles la hidroelèctrica). El projecte d'electrificació de la nostra indústria del transport va a ésser un gran pas endavant en el nostre vigorós avanç econòmic. Els milions de quilòvats que anualment es desaproveïten com a sobrants en la producció hidroelèctrica, aplicats a la tracció ferroviària, podran ésser en el futur avantsament utilitzats. I si aquest impuls rebés l'aplicació elèctrica als transports ferroviaris, sempre, a més, l'electrificació causaria en benefici de la indústria elèctrica en general, la qual, com és sabut, als països més progressius del món guarda estreta relació amb el grau de civilització dels propis països.

La importància econòmica de l'electrificació de ferrocarrils és extraordinària. En atenció als avantatges que representa la fàcil transformació i transport de l'energia elèctrica d'alta tensió per una part, i la contínua extensió de les línies de transmissió per una altra, el problema de l'electrificació dels ferrocarrils de gran línia és cada vegada més discutit a tots els països. Per això no és d'estranyar l'increment que a tot arreu ha tingut aquests últims anys la tracció ferroviària. Entre aquests països, Espanya fins ara feia un trist paper, no tant pels quilòmetres de vies electrificades (uns dos mil), sinó per la inèrcia que havia presidit en l'electrificació, tot i donant-se de les grans possibilitats econòmiques i la relativa facilitat d'efectuar-la avantsament.

La transcendència del problema bé val la pena que en números successius li dediquem alguns altres articles. En el primer d'aquesta sèrie es deixa senzillament consignada la importància del decret promulgat pel Govern de la Generalitat, que en estudiar un dels nostres problemes econòmics de major envergadura i que només en aparença no ofereix gran importància, no obstant ha patentat una vegada més la seva capacitat i la seva gran voluntat per a col·locar Catalunya a l'altura que pels mèrits dels catalans i per les possibilitats d'exploració de les seves riqueses li correspon.

EZEQUIEL PAGES

EXEMPLES DE LA U. R. S. S.

L'últim any del segon pla quinquennal

La victòria completa de l'economia socialista és un fet realitzat. L'exploació de l'home per l'home ha estat abolida. Aquest és un gran èxit obtingut en la seva lluita pels pobles de la U. R. S. S.

El 1936, la indústria pesada de la Unió Soviètica ha acabat la realització del seu pla quinquennal, en quatre anys. Els èxits de la indústria pesada garanteixen la realització de la tasca més important del segon pla quinquennal: l'acabament de la reconstrucció tècnica de tota l'economia del país. Durant els quatre primers anys del segon pla, una suma global de 65 milions de rubles ha estat consagrada a la construcció de gegants industrials, contra 50.500 milions per al primer període quinquennal. La U. R. S. S. posseïx actualment les fàbriques més modernes d'Europa. La productivitat del treball, especialment en la indústria pesada, ha augmentat formidablement; i sota aquest aspecte, també el pla ha estat realitzat en quatre anys.

L'agricultura socialista marxa victoriosament vers la realització del segon pla quinquennal. Més del 90 per 100 de totes les economies camperoles estan ja englobades en els koljoses. Segons el pla, a últims del 1937, 6.000 estacions de màquines i tractors han de prestar llurs serveis a tots els koljoses de la Unió. El 1936, han existit ja 5.000 estacions que han servit per a l'englobament del 80 per 100 de les ter-

res cultivades pels koljoses. La força de treball dels contingents de tractors ha d'arribar a 8.200.000 C. V. a l'acabament del segon pla quinquennal. El 1936, l'agricultura socialista disposava ja d'un contingent de tractors representant una potència global de C. V. 8.050.000. Els 100.000 combinats, la posta en servei dels quals era prevista per a l'acabament del segon pla quinquennal, estan ja avui en acció.

La U. R. S. S. esdevé un país gaudint de l'abundància de tots els productes agrícoles. La indústria soviètica, la indústria lleugera, la indústria alimentosa, és proveïda en matèries primes, cotó, lli, etc., de primera qualitat. La tasca, elevar la situació material i cultural dels treballadors soviètics, s'ha realitzat victoriosament. El dret al treball, a la instrucció, al descans, i a una vellesa tranquil·la, està assegurat, i ha estat consignat en la Constitució staliniana. Durant els quatre anys transcorreguts del segon pla quinquennal, la renda nacional i el volum dels salaris gairebé s'ha duplicat. L'augment del nombre dels obrers i empleats treballant en el quadre de l'economia nacional, és més ràpid que el que havia estat previst en el segon pla quinquennal: aquest nombre ha augmentat en 3 milions en quatre anys. El país soviètic esdevé més ric de dia en dia. La indústria alimentosa ha realitzat ja el 1936 el seu pla quinquennal.

El desenvolupament cultural dels treballadors de la Unió Soviètica es realitza a passos de gegant. La instrucció

politécnica septenal general, prevista per al segon pla quinquennal, és la primera garantia de la realització d'aquesta tasca. Les Universitats i les Escoles Superiors tècniques veuen sortir actualment cada any dels seus cursos 200.000 especialistes destinats a l'economia nacional. El 1936, més de set milions de persones han acabat amb èxit llurs estudis a les escoles tècniques. A les màquines, a les fàbriques, el nombre d'homes posseïent una instrucció secundària, augmenta sense parar.

L'organització sinitària ha pres una gran extensió. Solament per a l'any passat, les cases de repòs dels sindicats han rebut 1.700.000 treballadors. L'acondicionament de les ciutats soviètiques ha adquirit un desenvolupament importantíssim. El pla quinquennal de construcció de tramvies, per exemple, està ja realitzat.

L'any que acaba de transcórrer és l'any stajanovista, que ha realitzat les condicions necessàries per a una tan ràpida i tan general solució de les tasques polítiques i econòmiques fonamentals plantejades pel segon pla quinquennal. Des del 1935, la indústria soviètica ha obtingut la major part de l'augment de la seva producció gràcies a l'elevació de la productivitat del treball. Disciplina de treball socialista, millor utilització de les matèries primes, qualificació dels quadres que permeten una utilització màxima dels mitjans de producció, han donat a aquestes victòries, gràcies al moviment stajanovista, un caràcter definitiu. Per

LES ARTS I ELS ARTISTES

ART NOU DEL MON NOU

L'última vegada que vam sentir Signac, el gran pintor i gran «home del seu temps», es dolia de l'anacronisme que suposa avui l'obra d'art estrictament subjectiva. Era a la redacció de *Monde*, la revista de Barbusse; l'autor d'*El Foc*, recollint les paraules de Signac, i dirigint-se als alls presents, ens encoratjà tots a recollir cada vegada més, en l'esforç intel·lectual, les inquietuds generals, les que associen en una mateixa fe i una mateixa esperança tots els treballadors: els del taller i els de la ploma, els del llibre i els del camp. Cada vegada que aquí, a la Pàtria dels treballadors, m'enfronto amb una nova realització artística, visc l'emoció de l'eco d'aquelles paraules de Signac, i Barbusse, l'eco de les dues veus de mestres callades per sempre.

I és que cal «viure», aquí, a la U. R. S. S., les dues grans creacions artístiques col·lectives: el teatre i l'arquitectura, per a adonar-se bé d'aquest anacronisme, d'aquest absurd de l'obra nascuda per a satisfacció única del seu autor i del seu adquisidor. Que es queixin, als països capitalistes, els artistes, de la seva situació de *familiars pobres*, i fins i tot podríem dir que de *sobrats* de la societat. Salvant molt poques excepcions — i, naturalment, els *fabricants* d'obres pseudo-artístiques, que res no tenen a veure en aquesta qüestió — l'artista, fora d'aquí, es troba fatalment destinat a morir de fam. Fatalment, però lògicament també: l'obra que ja no és expressió col·lectiva, queda al marge de la col·lectivitat; i la que aspira a expressar un sentiment col·lectiu, tampoc no hi ha cap raó perquè els rectors d'una societat basada en privilegis contraris al sentir col·lectiu, l'acceptin, i premiïn.

I l'artista queda sol; fatal i òbitidament tancat en la seva soledat, exemple absurd i anacrònic d'una supervivència impossible: pintors i escultors de Cort sense Cort que els assigni un sou, arquitectes l'obra dels quals no pot ja limitar-se a l'encàrrec d'un mecenas i que han de planejar, ensems que el traçat de la seva obra, la conquesta estratègica del seu encàrrec; escriptors dependents d'un editor per al qual tota literatura és a priori lletra morta, i dramaturgs les obres dels quals han d'aparèixer castrades per agradar a un públic que s'espanta de tot accent viril, perquè per virilitat no entenen sinó la pornografia. Ara bé: la U. R. S. S., civilització animada per un esperit únic, ressuscita, també fatalment i lògicament, les realitzacions artístiques col·lectives de les èpoques que donaren a l'art grans síntesis espirituals: cap poble capitalista no pot avui oferir quelcom que perllongui la Catedral o l'Acrò-

polis, obra d'un poble; el director d'escena o l'arquitecte soviètics, tenen a la seva disposició, per a realitzar el seu comès, l'adhesió de tot allò que els envolta.

Basti un exemple: el dels barris nous de Kàrkov, posem per model d'urbanisme. (¿No digué el president Herriot, perit en la matèria, que era aquesta la ciutat «més ben compresa» del

director d'escena podria, en algun dels països en què el teatre ha d'ésser per damunt de tot un negoci, i un negoci particular, exposar la pretensió de necessitar per a la versió nova que vol donar a una obra, uns quants centenars més de comparses, o, com per a les representacions de «Carmen», al teatre Parc de Cultura, de Moscou, un miler de comparses més?

Aspirar, en una societat amb barreres de classes, a una expressió d'art col·lectiva, no deixa d'ésser una utopia «de bona voluntat»; un malentès dels «molts

Casa del Comissariat del Poble per a la Indústria Lleugera
Arquitecte: Le Corbusier. Un dels més interessants edificis de la nova Moscou en construcció. La façana és tota de cristall sobre armadura metàl·lica

món?) Per «enquadrar» el Palau de la Indústria i el dels Projectes, centre de la ciutat, nova, s'han enderrocat illes de cases senceres. L'arquitecte director ha pogut, d'aquesta manera, aplicar sobre el terreny i «a l'uníson» l'obra que tenia al cap. Però quin Ajuntament de cap país capitalista disposaria de quantitats tan elevades per a realitzar d'una vegada totes les expropiacions convenients? A quin país capitalista podria un arquitecte, per molt genial que fos, proposar per a la seva realització immediata una obra homogènia com aquesta que s'ha portat a cap a Kàrkov, i que és l'admiració dels que la visiten? I, en un altre ordre de coses (sempre dintre del mateix ordre general), quin

que ofereix un règim en la seva agonia. D'aquí que aquesta situació de veritable privilegi, de nens afalagats, feta a la U. R. S. S., als artistes, sigui, al contrari, conseqüència natural d'un règim en què tota capacitat creadora pot desenvolupar-se, perquè respon a una necessitat col·lectivament sentida, i ve a satisfer-la. «No donem l'abast als encàrrecs, em deia dies enrera, a Eri van, l'escultor Sarkissian. —Els artistes soviètics, no coneixen la seva sort — li contestava jo, mentre contemplava la «maqueta» del teatre en construcció a la capital d'Armènia, un teatre el cost del qual pujarà a setenta milions de rubles, i en la decoració del qual, durant tres anys, col·laboren tots els escultors i pintors del país. Però ell, somrient, em digué: —«Creieu que no la coneixem? Jo he viscut a Viena i París: fins que he vingut a instal·lar-me definitivament aquí, no he sabut què era de bo poder crear.»

MARGARIDA NELKEN

Notícies de tot el món

DURANT EL DESCANS D'UN CONCERT, que dirigia al «Queen's Hall» de Londres, el president de la «Royal Philharmony Society» ha atorgat a Richard Strauss la més alta recompensa anglesa destinada als compositors: la medalla d'or de la Societat Filharmònica.

ACABA DE PUBLICAR-SE UNA PETITA OPERETA o, millor dit, un «intermedi burlsc», de G. Ph. Telemann, el gran contemporani de Bach, intitulada «Pimpinone o El maridatge desigual» (ed. Schott, Magúncia).

UN PREMI DE 50.000 LIRES SERÀ ATORGAT al compositor que reunirà el major nombre de vots en un concurs per a la composició d'un nou himne nacional italià. Els compositors Mascagni i Casella formen part del Jurat.

A L'ACABAMENT DEL SEU RECITAL TRIOMFAL que donà últimament a Brussel·les el gran pianista Arthur Schnabel, rebia a la seva llotja nombrosos admiradors i admiradores. Una d'aquestes se li atansava molt; després d'un moment de conversa, hom veié Schnabel abraçar la seva interlocutora, dient-li: «Espero que no us avergonyireu de mi aquesta nit!». Aquesta senyora — Mme. Watrin — li havia recordat que, preparador del famós professor de piano Leschetitzki, a Viena, del qual Schnabel havia estat deixeble, ella li havia fet treballar les sonates de Beethoven quan tenia deu anys.

LA MUSICA

A propòsit del Conservatori Nacional

L'art de dirigir l'orquestra

Dirigir una orquestra vol dir conèixer tots els recursos del nostre art, tenir una noció profunda del mecanisme dels instruments, dominar tots els estils musicals i, a més, apropiant-se una cultura general molt ampla. Res de més equivocat que creure que el director d'orquestra es pugui improvisar. Una mostra ens la dona el fet que tots concierem, que hi ha molts músics, excel·lents compositors, eminents concertistes, que en trobar-se enfront d'una orquestra es veuen impotents d'expressar per mitjà del gest allò que ells «senten»; tot seguit es troben dominats, conduïts per l'orquestra, com qui es llança al riu i bracejant molt, fent esforços titànics, aconsegui anar seguint el corrent. De què serviria el seu esforç?

Un bon director condueix ell sol l'orquestra, el seu gest és sempre el gest que cal en tots moments; les seves mans van traduint la seva representació sonora ideal, mentalment. Es sobri, just,

mai no esbufega ni parla; els seus ulls parlen, i són, com les mans, element fonamental d'expressió i suggestió.

Tot això no s'obté sense estudiar-ho convenientment i durant molt temps, a part que, com és natural, l'estudiant d'aquesta avui importantíssima branca musical, haurà de conèixer perfectament la composició, instrumentació, acústica, musicologia, anàlisi, estils, etc.

Únicament així en sortirà el director, que estigui a l'altura de la seva tasca, el músic íntegre que serà digne de disposar del gran instrument musical que és l'orquestra.

Per això cal crear la càtedra de direcció d'orquestra. Cal donar als nostres estudiants que aspiren amb il·lusió a ésser directors d'orquestra, l'oportunitat de satisfer les seves justes aspiracions que fins l'hora present s'han vist totalment negligides.

Joan PICH I SANTASUSANA

«Era un bon deixeble — declarà la senyora Watrin —, però fantasista» i distret. Ha fet molts progressos des d'aleshores.

A LA JORNADA FINAL DE LA CONFERENCIA NACIONAL DE JOVENTUTS, que s'ha celebrat fa una setmana a València, el compositor Rodolfo Halffter hi ha intervingut amb unes paraules breus, afirmant que és el poble qui sempre ha conservat vius en el cant popular les tradicions i essències veritables de la nostra música i el qui ara, amb les armes a la mà, defensa l'existència i la continuïtat del nostre art en general i de la nostra música en particular.

Concert a la fàbrica

«Filatures Fabra i Coats»

NOVES FORMES DE DIVULGACIO MUSICAL

D'acord amb el seu lema, segons el qual l'Associació Obrera de Concerts es proposa divulgar una «Cultura produïda per obrers i destinada a ells mateixos», l'Institut Orquestral d'aquesta Associació va inaugurar diumenge passat una sèrie de concerts que tindran lloc a les fàbriques mateixes. Aquesta iniciativa és d'una importància fonamental, car significa un pas endavant en la liquidació necessària de l'organització burgesa de la vida musical i obre perspectiva esplèndida a la renovació popular de tota la nostra vida de la música.

Ja des de molts anys estem propugnant una més ampla divulgació de la música, que coincideix exactament amb aquesta nova iniciativa, realitzada per l'A. O. C. Mentre sols la burgesia, i encara aquesta mateixa dintre límits molt estrets, es preocupava de la música com un mitjà de divertiment, els pocs concerts, que tenien lloc a una o dues soles cèntriques de Barcelona, podien satisfer les necessitats culturals d'aquesta classe. Com en tants altres aspectes, el 19 de juliol haurà de significar igualment per a la nostra música una dada inicial que inaugurarà una nova etapa de la vida musical catalana. Els nostres músics, que fins ara no han sentit les inquietuds del moment, no podran fer música com la feien durant tota la seva vida. S'hauran de desplaçar als grans centres de treball, a les fàbriques, als tallers, a les casernes i al front mateix, per portar-hi el producció de la seva imaginació, per prendre contacte amb una nova massa popular, àvida d'apropiar-se els valors culturals, per crear una nova cultura que compti amb l'esperit renovador que es basa essencialment en les forces espontànies d'aquesta massa verge.

La temptativa, realitzada per l'A. O. C., ha tingut un èxit de significació històrica. Res de més emocionant que aquesta sensació immensa de treball-

dors i treballadores de la gran empresa «Filatures Fabra i Coats», reunint-se diumenge al matí al departament de bales de la fàbrica de Sant Andreu, escoltant amb atenció i entusiasme exemplar un programa simfònic, executat pels instrumentistes de l'Institut Orquestral — ells mateixos tots obrers i aficionats — i dirigit pel seu jove i dotadíssim mestre Pich i Santasusana.

Aquest concert, dedicat als obrers i familiars de l'empresa, és, com diem, un primer assaig, de sortir del quadre estret de l'organització musical coneguda fins ara. L'esdevenidor i la força cultural de l'Associació Obrera de Concerts s'han decidit amb aquest «Miting-Concert» del seu Institut Orquestral; aquesta entitat popular podrà jugar un dia un paper decisiu en la futura organització musical de Catalunya, si sap donar-se un ample caràcter cooperatiu, reformar els seus programes, abandonar per sempre les formes inadequades a la nova realitat de la cultura burgesa i regenerar el seu organisme administratiu i cultural. En Joan Pich i Santasusana té una personalitat artística, que sent les inquietuds del moment, coneix tots els recursos del seu ofici i té l'entusiasme de la joventut per a marçar vers un camí que portarà el nostre art a l'altura de les conquestes revolucionàries en els sectors de la nostra vida social.

OTTO MAYER

DISCOS

Sarasate: «Capricho vasco». Dvorák-Kreisler: «Negro Spiritual Medley», per Yehudi Menuhin. («La Voz de su Amo», DB 2556).

La companyia del gramòfon continua les seves impressions de música, dita seriosa! Aquesta notícia serà molt ben acollida per tots els músics que necessiten ampliar els seus coneixements professionals, pels aficionats ben nombrosos, a la nostra ciutat, i, finalment, pels centres escolars que troben en el disc un mitjà imprescindible d'exemplificació viva de les classes de música, però també d'altres assignatures, com la física (acústica), geografia, literatura i cultura general. Setmanalment ens proposem, de seguir des d'aquesta secció el moviment discònic, comentant les més importants publicacions i discutint els diferents aspectes de la utilització del disc, per al qual veiem un esdevenidor ric en noves perspectives.

Un dels discos més recents de la indústria internacional gramofònica, que acaba d'editar-se a Espanya, és una nova creació de Yehudi Menuhin, acompanyat al piano per Marcel Gazelle. Es tracta del «Capricho vasco», op. 24 de Sarasate, en el qual el jove violinista fa ostentació de tots els seus recursos fabulosos de tècnica instrumental, i de la melodia, a l'estil d'un «Negro Spiritual», del famós «Largo» de la Simfonia «Nou Món» de Dvorák. A través d'una intensitat sonora, profundament sentida, Menuhin ens interpreta un dels trossos més bells de la música nacional romàntica de finals de segle, amb una afinació model·lica i un sentit justíssim de la forma.

Des del punt de vista acústic, la impressió d'aquestes dues peces és impecable.

Palau dels Soviets a Moscou

Els Soviets es proposen commemorar amb llur gegantí palau, el testimoni de la lluita victoriosa del proletariat i el monument a la gran figura de Lenin. Comprèn aquest edifici un gran saló capaç per a 20.000 persones i un altre més petit per a 6.000. El saló gran és de forma circular, amb cúpula. Sobre aquest saló es col·locarà el panorama de la Revolució, i per damunt d'aquest les seves sales. El conjunt d'aquestes construccions servirà de pedestal a una gegantina figura de Lenin. El conjunt de l'edifici, amb l'escultura inclusivament, amidarà 415 metres d'alçària. La façana principal, així com l'estàtua de Lenin, miraran al Kremlin.

EL FEIXISME ES AIXO

Dramàtic relat d'un testimoni presencial de la repressió a Saragossa

Un evadit de Saragossa, que ha estat en aquesta ciutat des del 18 de juliol fins als primers dies d'aquest mes, en que aconseguí passar al camp lleial, ens facilita la següent relació:

«Sota la pressió del desconcert, transcorregué la jornada del 18 de juliol als centres oficials, polítics i socials de Saragossa».

Havien arribat notícies concretes sobre el començament de la insurrecció militar al Marroc.

Uns soldats del Regiment de Carros d'Assalt comunicaren a les autoritats legítimes de la República que els caps i oficials, en successives reunions que havien celebrat, acordaven sublevar-se així que els dirigents del moviment subversiu donessin l'ordre convinguda.

En la mateixa actitud es mantenen els caps i oficials dels altres regiments de guarnició a Saragossa.

Tot això se sabia. La ciutat apareixia presa de nerviosisme. Partits polítics i sindicats s'agitaven en preparatius per oposar-se al cop de força. No tenien armes. El Govern civil no en disposava. Els obrers, però, les reclamaven.

Hi hagué minuts en els quals es cregué que podria ésser vençut el perill militar. Havia arribat a Saragossa l'enviat del Govern, general Núñez del Prado.

Però aviat hom sabé — en fer-se de nit — que l'esmentat general estava pres al Palau de la Divisió. No s'havia pogut comunicar amb el general Núñez del Prado, el qual, sense prendre cap precaució, entrà al Palau de la Divisió, malgrat haver estat rebut pels militars en actitud hostil.

Es cert el fet que, així que el senyor Núñez del Prado entrà al Palau, alguns caps i oficials l'agafaren violentament pel coll de la guerrera i intentaren colpejar-lo, i li digueren traïdor. El general es mantingué en serena i valerosa actitud.

Mentrestant, als carrers s'agrupaven milers de treballadors, els quals insistien a demanar fusells. Els fusells, totes les armes estaven a les casernes.

Obrers i republicans, en gran nombre, es dirigien a Torrero i rodejaren la caserna anomenada Castillejos, en la qual — tots ho sabíem — estaven units els militars i falangistes, en espera de l'hora de sortir a fer-se amos de Saragossa.

A les deu de la nit, gairebé no hi havia ningú al Govern civil. Ningú no coordinava cap acció. Entre la una i les dues de la matinada vam saber que el governador civil estava presoner i que uns caps i oficials, entre ells el senyor Lasierra, designat governador pels facciosos, acabava d'encarregar-se del govern.

Detenció del Sr. Pérez Lizano

Per donar-li compte del que esdevenia al govern civil, vaig cridar el senyor Pérez Lizano, president de la Diputació. No estava al seu despatx, sinó al seu domicili. Vam parlar un instant.

La situació — em va dir — ha assolit tanta gravetat perquè no hem sabut fer-li front. Ens hem acovardit i hem perdut.

Em demanà un consell per a resoldre la seva situació, que considerava greument compromesa. Li vaig fer algunes indicacions. No pogué seguir-les. Un oficial d'assalt i diversos guàrdies el detingueren. Minuts més tard el conduïren al Govern civil.

L'estat de guerra. Invasió feixista

Des de les tres de la matinada les detencions començaren a realitzar-se amb rapidesa extraordinària. Els directius de les organitzacions obreres eren detinguts a llurs domicilis. Pocs pogueren salvar-se per mitjà de la fugida.

A les sis i molt pocs minuts sortia de la Plaça d'Aragó un destacament que havia de proclamar l'estat de guerra. Vam presenciar la seva sortida uns pocs païsans. Ningú no féu cap manifestació feixista. Fins que, procedents de la caserna de cavalleria de Torrero, baixaren uns taxis, des dels quals, els feixistes feien crits, que més tard serien els únics que sentiríem a Saragossa.

Discurs de l'ex-general Cabanelles

El llavors cap de la Divisió, general Cabanelles, pronuncià en les primeres hores del dia, un discurs transmès per Radio Aragó.

Digué, quasi textualment, que els aragonesos coneixien la seva tradició republicana i que sabien que si el moviment hagués estat contra el Règim, ell no hauria intervingut. «Tinguen confiança tots en el meu amor a la Repú-

blica i assabenteu-vos que estem aquí per defensar-la i sostenir-la Les seves darreres paraules foren d'enaltiment al règim. A continuació s'interpretà l'Himne de Riego.

Vaga general. Detencions

Ningú no féu cas de les paraules de Cabanelles. Els obrers, posats en contacte per mitjà d'enllaços de nens i dones, circularen ordres de vaga. I es tingué la seguretat que la vaga seria general.

Mentrestant les detencions augmentaven en proporcions gegantines i arribaven a la presó molts de presos.

Els feixistes omplien els carrers de la ciutat. Arribaven armats de fusells que els proporcionaven els militars. Centenars de dones pertanyents a l'anomenada «bona societat», moltes portaven fusells, recorrien Saragossa en automòbils que, just és dir-ho, no hagueren d'ésser requisats per prestar servei al feix, perquè els propietaris els posaren a la seva disposició.

Començà una era de deliri col·lectiu. La gent es llurava amb passió violentíssima, a tota manifestació feixista. Al mateix temps els sacerdots apareixien als carrers amb aire triomfal i portaven la gent al Temple del Pilar.

Fins al 6 de novembre, Saragossa visqué en plenitud de deliri religiós-feixista. Començaven els dies amb visques i cants, i acabaven amb himnes catòlics feixistes i montruoses manifestacions antirepublicanes. A les quaranta-vuit hores d'iniciat el moviment se sentí per primera vegada l'himne dels requetés «Oria Mendí». Era que arribaven milers de navarresos, amb uniforme de soldat i boina roja. Ells foren els primers a fer-nos sentir novament la Marxa Reial. Els destacaments de requetés desfilaven resant el rosari i la Salve.

La presó estava plena de republicans i obrers

El dia 21 de juliol volaren sobre Saragossa els primers avions procedents de Barcelona. L'efecte fou imponderable, per suposar-se que a l'aparició seguirien els bombardeigs.

Ja llavors era nombrós el nombre de detencions fetes pels feixistes. Fórem portats a la presó més de set-cents homes. Els presos sabíem que estava iniciada l'època del terror feixista. Al matí apareixien a les proximitats de Saragossa i especialment al Cabezo Buenavista i a les proximitats del cementiri, cadàvers d'obrers que pertanyien a organitzacions sindicals i polítiques. Ens anunciaren que les execucions en massa serien iniciades en termini molt breu.

A la presó hi estàvem molts que teníem alguna representació política o social esquerrista. Els feixistes cercaven amb preferència els actants de Izquierda Republicana i els socialistes. La persecució era implacable, sense pietat. Si no trobaven a llur casa els que buscaven, els feixistes s'emportaven els familiars. Per aquest procediment obligaven els fugitius a presentar-se per evitar l'afusellament dels seus familiars. Semblava impossible que hi cabessin més presos i, malgrat tot, estiguérem allí mil cent. La cabuda de l'establiment és per a cent cinquanta.

Els primers presoners de significació que hi hagué en aquella presó foren l'ex-director general de seguretat Artur Menéndez, el diputat a Corts i sotssecretari de Treball Joan Cabanelles, l'ex-governador d'Astúries Rafael Bosque, l'arquitecte socialista Francesc Albiniana, l'ex-comandant d'artilleria Vicente Sist, organitzador de les milícies socialistes locals, el director del periòdic republicà «Diario de Aragón», Amadeu Anton, i el delegat del Govern a la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre, Venanci Sarrià.

El periodista el posaren en llibertat cinc o sis dies després d'ésser detingut. Obtingué el seu alliberament l'Associació de la Premsa, la qual li digué que no sortís de casa seva i que estigués preparat per a tot esdeveniment, degut a la gravetat excepcional dels fets.

El terror. Una monstrositat

Començaven a circular noms d'executats i dels qui serien afusellats el dia següent.

Al Canal Imperial d'Aragó apareixien cadàvers cada matí. Al Cabezo Buenavista hi havia grups de morts al començament de la jornada.

Ningú no se sentia segur. Els directius de les organitzacions proletàries rebien advertiments terrorífics. Els no emprisonats havien de fugir. Això era difícilíssim, perquè hi havia un cordó de

forces feixistes i de la guàrdia civil entorn de la ciutat. Molts que intentaren fugir, en sortir de Saragossa eren afusellats sense previ interrogatori. Només de veure un home pels afores ja el mataben.

L'espant s'ensenyori de la ciutat. Els feixistes es presentaven, a les nou de la nit, a la presó i presentaven una llista de presos que havien d'ésser-los lliurats. El director, sense protesta, humilment, manava que fossin lliurats, sense complir cap formalitat legal.

Als dormitoris les escenes eren espatifoses. Els cridats sabien que anaven a la mort i en acomiadar-se dels seus companys, uns ploraven angoixats, i altres ho feien amb paraules de protesta i gallardia revolucionària.

Els falangistes utilitzaven camions per endur-se els presos. Aquests pas-

llançaren contra ell i el bufetejaren injuriaren. No quedà ningú sense escarnir-lo. Després foren els caps i oficials d'aquell cos que tingueren el plaer d'apallissar-lo i, bo i posant-li una pistola al front, fer-li cridar cent vegades: «Visca el feixisme».

Hi havia torns per colpejar el senyor Bosque. Un guàrdia li donà un cop tan fort de culata, que el senyor Bosque quedà cec de l'ull dret i lesionat greument del nas.

No en tingueren prou; més tard se l'endugueren a Capitanía, on, al saló d'actes, era esperat per Cabanelles, generals, caps i oficials. L'ex-governador, malgrat del seu lamentable estat tingué forces per demanar a l'ex-general, en nom de la Llei, els respectes que mereixia el presoner i els càrrecs que havia ocupat, que l'emparés contra el bestial

martiris i un ex-legionari que portava tatuada una fletxa a l'antebraç dret, el qual feia de botxí.

Amb gots d'oli de ricí i amb pallisses que acabaven quan brotava la sang de l'espatlla del martiritzat, pretenien els feixistes aconseguir declaracions comprometedores per als homes d'esquerres.

El succés en aquelles habitacions entra a l'àrea de l'espant. Centenars de dones i homes sortiren de la casa amb destí a ésser executats, però en arribar al lloc destinat als afusellaments ja havien mort.

Més tard els feixistes installaren altres «oficines d'investigació» al carrer de Ponzano i al Passeig dels Rossinyols. Els martiris se succeïen. D'aquells llocs sortien cada matí tres o quatre camions que portaven vuitanta o cent condemnats a mort.

Es forma el tribunal francmaçó

Durant les primeres setmanes actuares de «tribunal» uns individus desconeguts de la gent, homes dels anomenats d'acció dintre del feixisme anterior al moviment militar. Però tot quedà organitzat per donar una mena de legalitat a les execucions. Més ben dit, per metoditzar l'extermini dels esquerristes saragossans.

El director d'un Banc, capità retirat quan el senyor Azafia dictà la seva famosa Llei, anomenat Detqui, amb un industrial marbrista; Beltran, escultor; Bayo i el monàrquic Ayoar, constituïen el tribunal inquisitorial. Aquests homes actuaven amb una fredor inhumana. Es comprometeren a no intercedir per cap acusat d'esquerrisme. I si, per pressions d'amistat o de família, algú pretingué valer-se d'habilitats per salvar un detingut, només calgué la sospita dels altres inquisidors blaus — així es qualificaven els feixistes — perquè l'execució s'accelerés.

Detqui és l'home omnipotent. La seva crueltat ferotge, la seva impassibilitat, no s'alteren ni un instant. Els altres inquisidors el temen.

Hi ha qui opina que Detqui és l'executor d'ordres dels jesuïtes.

Desenfrenament del terror

Als òrgans oficials eren destituïts fulminantment els empleats no incondicionals.

Cada matí es veïen munts de morts a Valdespartera.

Centenars d'emplats municipals eren afusellats o destituïts.

A l'Hospital Provincial, les monges denunciaren nombrosos malalts i servents, els quals foren executats.

Es féu una selecció de guàrdies municipals. Dissent d'aquests moriren en un matí.

Els ferroviaris de la línia del Nord sofriren el rigor de la persecució, malgrat que durant algunes setmanes els protegí el capità falangista i escriptor de comèdies Hernández del Pino. Arribà un moment que aquest senyor quedà anul·lat. I moriren nombrosos ferroviaris.

També hi hagué una selecció de tramviaris. Dissent d'aquests caigueren davant l'escamot d'execució. Després prosseguiren les detencions de treballadors de la Companyia de Tramvies.

Arribaven als tallers i fàbriques els «investigadors» de Falange i reclamaven la presència de grups d'obrers. Aquests no han tornat més al treball.

Tots els que formaven les directives han mort. Molt pocs han fugit.

Diputats i regidors

Exceptuem els radicals, com era d'esperar. Els regidors i els diputats provincials d'Izquierda Republicana i Partit Socialista han mort. També maten els feixistes algun regidor d'Unió Republicana.

Els perseguïdors han arribat a extrems de vesània en cercar els diputats a Corts Marian Joven i Eduard Castillo. Els amics i familiars d'aquests han sofert nombroses vexacions per creure els feixistes que amagaven els dits senyors.

Mort de Venanci Sarrià

El delegat del Govern a la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre, senyor Sarrià, el portaren a Pamplona, junt amb el senyor Vera Coronel, Artur Menéndez i Rafael Bosque.

Poc després el senyor Sarrià era conduït a Saragossa. Entrà en una de les oficines feixistes i començaren a vexar-lo i colpejar-lo. Suporta diversos cops, però, furios, es llança damunt d'un dels botxins i el deixà sense coneixement d'un cop al cap. Llavors cinc feixistes, a un excés de furor, el colpejaren en

(segueix a la pàgina 31)

Boix de Kassiane

saven unes hores a la caserna de cavalleria de Castillejos, i en fer-se de dia, els portaven a la muntanya Valdespartera i allí els executaven.

Abundaven les actituds rebels en el moment precursor de l'afusellament i no faltaven fugitius amb la sort de no ésser atrapats per les bales.

Foren tants els que fugiren davant el piquet d'execució, que els feixistes decidiren lligar els presos per parelles, mà dreta amb mà dreta. Llavors els col·locaven d'esquena un amb l'altre i mataben l'un també mataben l'altre dels condemnats, els quals no podien fugir per l'anormal posició en què estaven col·locats.

L'automòbil de la mort. Tràgica alarma

Així anomenaven els saragossans un petit cotxe del metge Aureli Grassa, feixista que posà el vehicle a disposició de Falange. En aquell automòbil anaven els encarregats de les detencions nocturnes. Republicans i socialistes eren portats a les oficines del feix en aquell cotxe, i hores més tard eren executats.

Les nits eren horribles per als saragossans. Circulaven els automòbils destinats a conduir presoners. La gent, quan sentia un cotxe, s'aixecava del llit i mirava pels balcons, per assabentar-se del lloc on es practicava la detenció. Conegut aquest, ja era sabut qui moriria hores després. I no hi havia ningú que es considerés segur.

L'angoixa dominava completament el coratge de Saragossa, durant la nit i durant el dia.

Martiri de l'ex-governador d'Astúries Rafael Bosque

Per ordenar-ho la Capitanía General fou detingut, a Casp, l'ex-governador d'Astúries Rafael Bosque. La guàrdia civil el portà a la Comissaria, on els guàrdies d'assalt, en reconèixer-lo, es

atropellament. Cabanelles contestà fredament:

—Només mereixeu que us matin.

I dirigint-se a un oficial, ordenà:

—Que se l'enduguin.

Posant-li una pistola a l'espatlla, l'oficial féu caminar el presoner i el portà a una habitació per matar-lo. El seguïen diversos oficials, els quals tenien el propòsit d'ésser els executors.

Reberen, sens dubte, alguna ordre contrària, i el senyor Bosque fou portat a la caserna de cavalleria de Castillejos. D'una petita habitació, on fou allotjat amb un vell idiota, el traqueren tres vegades i el portaren a un pati per afusellar-lo.

El senyor Bosque tingué coratge per a redactar un testament. El tingué també per a demanar a uns oficials que tinguessin present que hi havia lleis que havien d'acatar abans de portar-lo a la mort. Només un capità semblà commoure's i pregà a diversos companys seus que l'ajudessin a salvar la vida d'aquell home. I quan el senyor Bosque fou tret novament, segons ell creia per ésser afusellat, el capità es llança damunt d'ell, el féu pujar en un furgó i ordenà al xofer que el portés a la presó tot seguit. Mentre l'oficial feia aquesta noble obra, un escamot d'oficials deliberava sobre si era el moment d'acabar amb l'ex-governador amb un tret.

El senyor Bosque quedà tan destrocat físicament i moralment, que durant els dos primers dies d'empressonament no coordinava les idees.

Mentrestant, el feixisme treballava

Els feixistes habilitaren com a «oficina d'investigació» el primer pis de la casa número 21 del carrer del Coso, damunt la famosa orxateria de Mas.

Allí hi havia una mena de tribunal, assistit per un capellà encarregat d'administrar els sagraments després dels